

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PRÁCE

**VÝZNAM STÁTNÍHO PŘÍSPĚVKU NA
VÝKON PĚSTOUNSKÉ PÉČE PRO
NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČI V KRAJI
VYSOČINA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor: Bc. Markéta Fejfarová
Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Markéta Fejfarová

Studium: U17038

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název diplomové práce: **Význam Státního příspěvku na výkon pěstounské péče pro náhradní rodinnou péči v Kraji Vysočina**

Název diplomové práce AJ: The meaning of the State Contribution to foster care for replacement family care in the Vysocina Region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce bude pojednávat o Státním příspěvku na výkon pěstounské péče, což je neinvestiční transfer ze státního rozpočtu, který je určen na pokrytí nákladů na zajištění pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí. Práce podá ucelený přehled o účelu a možnostech využití Státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Dále se bude zabývat kontrolou čerpání Státního příspěvku na výkon pěstounské péče, kterou provádí Úřad práce České republiky. Zvolená metoda výzkumu: kvalitativní výzkumná strategie a technika rozhovoru.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník Matějček, Z. Náhradní rodinná péče Možný, I. Rodina a společnost

Garantující pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Jana Levická, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Jihlavě dne 24. 2. 2019

Bc. Markéta Fejfarová

Ráda bych poděkovala doc. JUDr. Olze Sovové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce. Dále děkuji pracovním doprovázejících organizací za jejich ochotu a vstřícnost podělit se o své praktické zkušenosti ohledně využití státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Abstrakt

FEJFAROVÁ, Markéta, Bc. *Význam státního příspěvku na výkon pěstounské péče pro náhradní rodinnou péči v Kraji Vysočina*. Diplomová práce. 95 s. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Ústav sociální práce.

Vedoucí práce: doc. JUDr. Olga Sovová Ph.D.

Diplomová práce se zabývá státním příspěvkem na výkon pěstounské péče z pohledu pracovníků doprovázejících organizací.

Cílem je zjistit názory pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na neinvestiční transfer ze státního rozpočtu „*státní příspěvek na výkon pěstounské péče*“, který je upravený v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Diplomová práce je rozdělena do teoretické, metodické a empirické části.

Úvod teoretické části diplomové práce je věnován současné právní úpravě a systému sociálně-právní ochrany dětí, neboť institut státní příspěvek na výkon pěstounské péče náleží do této kategorie. Státní příspěvek na výkon pěstounské péče je určen na podporu a pomoc při výkonu pěstounské péče, která je jednou z forem náhradní rodinné péče, tudíž diplomová práce nadále popisuje formy náhradní rodinné péče v České republice. Pozornost je dále zaměřena na komparaci systému pěstounské péče v České republice se systémem ve Velké Británii. Další kapitoly se již věnují nosnému tématu diplomové práce, a to dohodám o výkonu pěstounské péče a státnímu příspěvku na výkon pěstounské péče.

Metodická část popisuje kvalitativní výzkumnou strategii a samotný průběh výzkumného šetření. Zjištěná data jsou poté interpretována dle jednotlivých dílčích cílů v empirické části.

Klíčová slova: státní příspěvek na výkon pěstounské péče, dohoda o výkonu pěstounské péče, pěstounská péče, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, náhradní rodinná péče.

Abstract

FEJFAROVÁ, Markéta, Bc. *The meaning of the State Contribution to the foster care for the replacement family care in the Vysocina Region*. Master Degree Thesis. 95 p. University of Hradec Králové.

Leader of the Master Degree Thesis: doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

The Master Degree Thesis is interested in the State contribution to the foster care from the point of view of workers accompanying organizations.

The aim is finding out opinions of workers accompanying organizations in the Vysočina Region to the non-investment transfer from the state budget “*State Contribution to foster care*”, which is regulated by the Act No. 359/1999 Coll., on social and legal Child Protection.

The Master Degree Thesis is divided into the theoretical, methodical and empirical part.

The introduction of the theoretical part of the Master Degree Thesis is devoted to the contemporary legal regulation and to the system of social and legal protection of children, because the State Contribution to the foster care belongs to this category. The State Contribution to the foster care is intended to support and assist in the foster care, which is one of the forms of the alternative family care, so the Master Degree Thesis continues with describing forms of the alternative family care in the Czech Republic. The attention is also focused on the comparison of the foster care system in the Czech Republic with the system in Great Britain. Other chapters are already devoted to the topic of the Master Degree Thesis, namely foster care agreements and the State Contribution to the foster care.

The methodical part describes the qualitative research strategy and the very process of research. The obtained data are then interpreted according to individual sectional goals in the empirical part.

Keywords: State Contribution to foster care, foster care agreement, foster care, the Act. No. 359/1999 Coll., on social and legal Child Protection.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	11
ÚVOD.....	12
TEORETICKÁ ČÁST	16
1 Právní úprava a systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice	17
1.1 Právní úprava sociálně-právní ochrany dětí v České republice	18
1.1.1 Ústava České republiky	18
1.1.2 Úmluva o právech dítěte	19
1.1.3 Listina základních práv a svobod.....	19
1.1.4 Občanský zákoník.....	19
1.1.5 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí	20
1.2 Systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice	21
1.2.1 Ministerstva	21
1.2.2 Orgány sociálně-právní ochrany dětí	26
2 Instituty náhradní rodinné péče v České republice	32
2.1 Osvojení	33
2.2 Svěření dítěte do péče jiné osoby	34
2.3 Poručenství.....	35
2.4 Pěstounská péče	35
2.4.1 „Dlouhodobá“ pěstounská péče	36
2.4.2 Předpěstounská péče	36
2.4.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	37

3 Komparace systému pěstounské péče v České republice se systémem ve Velké Británii	40
4 Dohoda o výkonu pěstounské péče.....	43
4.1 Základní práva osoby pečující nebo osoby v evidenci	49
4.2 Základní povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci	50
5 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče.....	53
Závěrečné shrnutí teoretické části.....	59
METODICKÁ ČÁST	60
6 Metodika výzkumného šetření.....	60
6.1 Hlavní a dílčí cíle	60
6.2 Transformace dílčích cílů do tazatelských otázek	66
6.3 Metoda výzkumného šetření	68
6.4 Kvalitativní nástroj	68
6.5 Charakteristika výzkumného souboru	69
6.6 Organizace a průběh výzkumného šetření	72
EMPIRICKÁ ČÁST	74
7 Výsledky výzkumného šetření.....	74
7.1 Analýza a interpretace prvního dílčího cíle	74
7.1.1 DC 1.1 Zjistit, zda pracovníkům doprovázejících organizací vyhovuje současné metodické a kontrolní ukotvení SPVPP. (TO1)	74
7.1.2 DC 1.2 Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na výši SPVPP. (TO 2, TO 3).....	75
7.1.3 DC 1.3 Zjistit, jaké zkušenosti z praxe mají pracovníci doprovázejících organizací s právem nevracet poměrnou část SPVPP v případech, kdy dohoda	

o výkonu pěstounské péče trvala déle než 6 měsíců v kalendářním roce u jedné doprovázející organizace. (TO 4)	77
7.2 Shrnutí prvního dílčího cíle	77
7.3 Analýza a interpretace druhého dílčího cíle	78
7.3.1 DC 2.1 Zjistit, zda jsou práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci stanovená v ZSPOD vyhovující pro praxi doprovázení pěstounských rodin. (TO 5)	78
7.3.2 DC 2.2 Zjistit, zda by pro zkvalitnění výkonu pěstounské péče měla být přijata do ZSPOD další odborná pomoc či služba, tedy zda existuje nějaká oblast v rámci doprovázení pěstounských rodin, která není zákonem upravená. (TO 6)	79
7.3.3 DC 2.3 Zjistit, jakým způsobem se pracovníci doprovázejících organizací vypořádávají se stanovováním cen v místě a čase obvyklých. (TO 7)	80
7.3.4 DC 2.4 Zjistit, jaké ceny v místě a čase obvyklé zohledňují doprovázející organizace v případech, kdy je služba či pomoc poskytována organizací v jiném regionu. (TO 8)	81
7.4 Shrnutí druhého dílčího cíle.....	81
7.5 Analýza a interpretace třetího dílčího cíle	82
7.5.1 DC 3.1 Zjistit, jak se doprovázející organizace v praxi vypořádávají se situacemi, kdy si osoba pečující nebo osoba v evidenci odmítá plnit si svoje povinnosti stanovené v ZSPOD. (TO 9).....	82
7.5.2 DC 3.2 Zjistit, jaká je spolupráce s osobou pečující nebo osobou v evidenci a následné doprovázející organizace v případě podání výpovědi dohody o výkonu pěstounské péče.	83
7.6 Shrnutí třetího dílčího cíle	85
ZÁVĚR	86

SEZNAM TABULEK	90
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	91

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	Česká republika
DC	Dílčí cíl
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
ORP	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OÚ	Obecní úřad
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SPVPP	Státní příspěvek na výkon pěstounské péče
TO	Transformační otázka
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
ZSPOD	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
ZZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ÚVOD

Pro svoji diplomovou práci jsem si zvolila téma *Význam státního příspěvku na výkon pěstounské péče pro náhradní rodinnou péči v Kraji Vysočina*. Volba tématu diplomové práce souvisí s mojí profesní činností, neboť pracuji na Krajské pobočce Úřadu práce České republiky v Jihlavě, kde se věnuji vyplácení a kontrole čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Dalším důvodem byla skutečnost, že státní příspěvek na výkon pěstounské péče je poměrně nový institut, který byl do právního řádu České republiky zakotven na základě novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jejíž účinnost byla k datu 1. 1. 2013. Mým cílem bude zhodnocení státního příspěvku na výkon pěstounské péče po šesti letech od jeho přijetí.

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče je neinvestiční transfer ze státního rozpočtu, který slouží na úhradu nákladů spojených s podporou a pomocí pěstounských rodin. Jeho zavedení souvisí s reformou systému péče o ohrožené děti v České republice, neboť jedním z cílů Národní strategie ochrany práv dětí „Právo na dětství“, která byla schválena vládou v roce 2012, je rozvoj a profesionalizace pěstounské péče a přístup ke službám pro náhradní rodiny a svěřené děti. Tento cíl byl částečně realizován přijetím výše zmíněné novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kterou byl zaveden systém podpory pro výkon pěstounské péče. Jedním z impulsů přijetí této novely byla kritika České republiky od evropského společenství za velký počet dětí vyrůstajících v ústavních zařízeních, což představuje riziko negativních dopadů na duševní a sociální vývoj dítěte. Z tohoto důvodu je důležité, aby bylo možno zajistiti pro co nejvíce dětí, které nemohou vyrůstat ve své biologické rodině náhradní rodinnou péči a zároveň těmto rodinám poskytovat podporu a pomoc.

Pěstounská péče, jako forma náhradní rodinné péče, má specifický charakter, neboť je pojímána jako přechodné řešení situace dítěte, o které se nemohou starat vlastní rodiče. Na rozdíl od osvojení nejde o celoživotní spojení dítěte s novou rodinou,

nýbrž dítěti zůstávají zachovány vazby s rodinou původní. Pěstoun se tak při péči o svěřené dítě musí vypořádat s řadou lidsky i odborně složitých situací. Záměrem novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí bylo poskytnout pěstounským rodinám poradenství a pomoc tak, aby nedocházelo k selhávání pěstounské péče. K tomuto účelu byla do právního řádu České republiky zavedena dohoda o výkonu pěstounské péče, která upravuje podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností pěstounů a státní příspěvek na výkon pěstounské péče, na jehož základě je odborná pomoc poskytovaná pěstounským rodinám hrazena.

Cílem mé diplomové práce je zjistit názory pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na neinvestiční transfer ze státního rozpočtu „státní příspěvek na výkon pěstounské péče“, který je upravený v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Tento cíl jsem si zvolila z důvodu, že pokládám za velmi důležité mít zpětnou vazbu od pracovníků doprovázejících organizací, kteří mají praktické zkušenosti s využitím státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Tím, že se odkryjí slabé i silné stránky státního příspěvku na výkon pěstounské péče, lze eliminovat jeho nedostatky a podporovat činnosti, které pomáhají pěstounským rodinám a doprovázejícím organizacím. K dosažení hlavního cíle jsem si stanovila tyto dílčí cíle:

Dílčí cíl 1:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na metodické a právní ukotvení státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Dílčí cíl 2:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na možnosti využití státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Dílčí cíl 3:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na institut dohod o výkonu pěstounské péče.

Výsledky výzkumného šetření mohou být přínosem pro pracovníky obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, krajských úřadů, Úřadu práce České republiky, Ministerstva práce a sociálních věcí a pověřených organizací k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, neboť vykonávají roli veřejné správy v oblasti pěstounské péče. Z hlediska sociální politiky je přínosné zjistit, zda účel a výše prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu na výkon pěstounské péče je adekvátní a potřebný. Z hlediska sociální práce vidím přínos ve zjištění, zda možnosti či metodické a právní ukotvení čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče je nastaveno tak, aby odpovídalo a zároveň reagovalo na potřeby dětí svěřených do pěstounské péče, pěstounů a doprovázejících organizací.

Význam výzkumného šetření diplomové práce může mít přínos pro stávající nebo budoucí pěstouny, a to z hlediska seznámení se s názory pracovníků doprovázejících organizací na současný systém pěstounské péče v České republice.

Nemalý význam má výzkumné šetření i pro mě samotnou. Jelikož se v rámci své pracovní činnosti zabývám výplatou státního příspěvku na výkon pěstounské péče v Kraji Vysočina a finanční kontrolou jeho čerpání, rozšířím si své poznatky ohledně institutu státní příspěvek na výkon pěstounské péče z pohledu „druhé strany“, tedy pracovníků doprovázejících organizací. Zároveň mi mohou praktické zkušenosti pracovníků doprovázejících organizací pomoci v další profesní činnosti.

Na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové, Ústavu sociální práce se tématem státního příspěvku na výkon pěstounské péče zabývala autorka Mgr. Evelína Borovcová, jejímž cílem bylo v praktické části diplomové práce *„Státní příspěvek na výkon pěstounské péče“* analyzovat problematiku státního příspěvku na výkon pěstounské péče, podat ucelený přehled o možnostech jeho využití a zároveň o kontrole jeho čerpání z pohledu příjemců příspěvků z Hradce Králové a pracovníků Krajské pobočky Úřadu práce České republiky v Hradci Králové. Na rozdíl od autorky Mgr. Evelíny Borovcové budu výzkumné šetření provádět pouze s pracovníky doprovázejících organizací, a to v Kraji Vysočina. Výzkumné šetření je rozdílné i z hlediska období od účinnosti novely zákona o sociálně-právní

ochraně dětí, neboť autorka Mgr. Evelína Borovcová prováděla výzkumné šetření po uplynutí 1 roku od přijetí státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Předkládaná diplomová práce je zpracována do teoretické, metodické a empirické části. V úvodu teoretické části se věnuji současné právní úpravě a systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice, neboť institut státní příspěvek na výkon pěstounské péče náleží do této kategorie. Státní příspěvek na výkon pěstounské péče je určen na podporu a pomoc při výkonu pěstounské péče, která je jednou z forem náhradní rodinné péče. Z tohoto důvodu nás druhá kapitola diplomové práce seznamuje s formami náhradní rodinné péče v České republice. Třetí kapitola diplomové práce se zaměřuje na komparaci systému pěstounské péče v České republice se systémem ve Velké Británii. Následná kapitola se již věnuje nosnému tématu diplomové práce, a to dohodám o výkonu pěstounské péče, které upravují základní práva a povinnosti pěstounů stanovená v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, na jejichž základě je vyplácen státní příspěvek na výkon pěstounské péče. Poslední kapitola diplomové práce seznamuje čtenáře se státním příspěvkem na výkon pěstounské péče. V metodické části zdůvodním výběr metody výzkumného šetření a popíši jeho průběh. Zajímám se o názory pracovníků doprovázejících organizací na neinvestiční transfer ze státního rozpočtu státní příspěvek na výkon pěstounské péče, který je upraven v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Situaci mapuji v Kraji Vysočina.

Zjištěné poznatky budu interpretovat dle jednotlivých dílčích cílů a podcílů v empirické části.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části předkládané diplomové práce se zabývám státním příspěvkem na výkon pěstounské péče, neinvestičním transferem ze státního rozpočtu, který je určen na pokrytí nákladů na zajištění pomoci a podpory osobám pečujícím, osobám v evidenci a dětem svěřeným do pěstounské péče.

Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče v České republice. Cílem pěstounské péče je poskytnout dětem, které nemohou být z různých důvodů vychovávány ve své biologické rodině, péči „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. (Matějček Z., 1999) Pěstounská péče má jako forma náhradní rodinné péče specifický charakter, neboť je pojmána jako přechodné řešení situace dítěte, o které se nemohou starat vlastní rodiče, tudíž se pěstoun musí v rámci péče o svěřené dítě vypořádat s řadou lidsky i odborně složitých situací. Z tohoto důvodu mají nyní pěstounské rodiny zákonný nárok na poradenství a odbornou pomoc, která je hrazena ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Jelikož institut státní příspěvek na výkon pěstounské péče „spadá“ do sociálně-právní ochrany dětí, bude první kapitola věnována právní úpravě a systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

1 Právní úprava a systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice

V úvodní kapitole se budu věnovat právní úpravě a současnému systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice, tedy kompetencemi jednotlivých institucí, které se sociálně-právní ochranou dětí zabývají. Volba této kapitoly souvisí s výběrem tématu mé diplomové práce, tedy státním příspěvkem na výkon pěstounské péče (dále pouze „SPVPP“). Pěstounství je forma náhradní rodinné péče, a tudíž „spadá“ do oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Mým záměrem je snaha zpřehlednit současný systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice, i když se domnívám, že je to nelehký úkol, neboť je tento systém značně složitý a nepřehledný.

Ihned v úvodu uvedu, co pojem sociálně-právní ochrana dětí představuje. V širším slova smyslu ho specifikuje zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále pouze „ZSPOD“).

„Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen „sociálně-právní ochrana“) se rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,*
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,*
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,*
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“ (zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem - § 1, 2016)*

Lze tedy říci, že sociálně-právní ochrana dětí zajišťuje právo dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání a dále zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Lze shrnout, že dítě pro svoji tělesnou a

duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu již před narozením i po něm. (MPSV, 2018)

Dítětem je podle ZSPOD v souladu s Úmluvou o právech dítěte nezletilá osoba, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. V České republice se nabývá zletilosti, tedy plné svéprávnosti, dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství, nejdříve však dovršením šestnácti let věku. O přiznání plné svéprávnosti před dovršením osmnáctého roku věku rozhoduje soud. (Občanský zákoník, 2018)

1.1 Právní úprava sociálně-právní ochrany dětí v České republice

Sociálně-právní ochrana dětí v České republice je upravena v různých právních předpisech různé právní síly.

1.1.1 Ústava České republiky

Nejvyšším právním předpisem, týkajícím se nejenom sociálně-právní ochrany dětí, je Ústava České republiky, vyhlášená pod číslem 1/1993 Sb. Ostatní zákonné normy nižší právní síly s ní nesmějí být v rozporu. Ústava České republiky zaručuje ochranu základních lidských práv a svobod soudní mocí.

V článku 10 Ústavy České republiky je zakotvena přednost vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament České republiky souhlas a jimiž je Česká republika vázána, před právními předpisy nižší právní síly.

1.1.2 Úmluva o právech dítěte

V oblasti sociálně-právní ochrany dětí je významnou mezinárodní smlouvou Úmluva o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. 11. 1989. Česká republika je Úmluvou o právech dítěte vázána od 1. 1. 1993. Uveřejněna je ve Sbírce zákonů - Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. Úmluva o právech dítěte deklaruje rodinu jako základní jednotku společnosti a zároveň jí musí zajistit potřebnou ochranu a pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svoji úlohu. Dále stanovuje, že dítě může být od svých rodičů odděleno pouze v případech, kdy je to v jeho zájmu, o čemž musí příslušné úřady rozhodnout soudním rozhodnutím v souladu s platným právem. V případě, že je dítě umístěno do náhradní výchovy, má právo na pomoc a ochranu poskytovanou státem a musí mu být zachováno právo udržovat s rodiči pravidelné osobní kontakty, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.

1.1.3 Listina základních práv a svobod

Nedílnou součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod, která je vyhlášena pod číslem 2/1993 Sb. Rodině a dětem se věnuje především v článku 32.

„Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“

(Listina základních práva a svobod – Hlava čtvrtá, článek 32, 2018)

1.1.4 Občanský zákoník

V České republice se rodinnému právu věnuje v části druhé Občanský zákoník (dále pouze „OZ“), který nahradil předchozí zákon o rodině. OZ je vyhlášen pod číslem 89/2012 Sb. a je účinný od 1. 1. 2014. Tato právní norma upravuje, mimo

jiného, vzájemná práva a povinnosti členů rodiny, jejich majetek a vyživovací povinnost. Z části druhé, oddílu 3, pododdílu 1 OZ, která se zabývá vztahy mezi rodiči a dětmi, bych uvedla ustanovení § 858, které specifikuje, co vše s sebou přináší rodičovská odpovědnost.

„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte v udržování osobního styku s dítětem, v zajištění jeho výchovy a vzdělávání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění, vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“ (OZ – část druhá, oddíl 3, pododdíl 1, § 858, 2018)

Část druhá OZ je taktéž věnována formám náhradní péče o dítě.

1.1.5 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je v České republice nejvíce upravena zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, vyhlášeným pod číslem 359/1999 Sb. Tato právní norma se opírá o několik hlavních principů. Z mého pohledu je podstatný princip, který uvádí, že předním hlediskem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Dále, že stát je odpovědný za ochranu dětí, a ta je poskytována všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu. Důležité je taktéž zmínit, že vůdčím pravidlem orgánů vykonávajících sociálně-právních

ochranu dětí je preventivní působení na rodinné vztahy a jejich cílem je též sanace rodiny¹.

ZSPOD stanovuje, na které děti se sociálně-právní ochrana vztahuje a kdo jí zajišťuje. Obecně lze říci, že ZSPOD vymezuje práva a povinnosti nejenom orgánům vykonávající sociálně-právní ochranu dětí, ale i rodičům a dětem.

1.2 Systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice

Jak jsem již v úvodu zmínila, systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice je značně složitý a nepřehledný, neboť kompetence v této oblasti jsou svěřeny mnoha subjektům. Nejvíce kompetencí mají soudy, nicméně výkon sociálně-právní ochrany dětí zaujímají orgány státní správy a samosprávy - v samostatné i přenesené působnosti. Činnosti spojené se sociálně-právní ochranou dětí mohou vykonávat i nestátní subjekty, ale pouze na základě pověření vydaného krajským úřadem nebo Magistrátem hlavního města Prahy.

1.2.1 Ministerstva

Sociálně-právní ochranu dětí má v České republice ve své kompetenci pět ministerstev. Pod každé ministerstvo spadají věcně příslušné subjekty, které se starají o různé činnosti sociálně-právní ochrany dětí, zákonem jim svěřené. Konkrétně se jedná o:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí;
- Ministerstvo vnitra;
- Ministerstvo spravedlnosti;

¹ Sanace rodiny – je oblast sociální práce podporující fungování a zachování rodiny, v případech kdy je ohrožen vývoj dítěte. Jedná se o metodu preventivní. Práce je poskytována multidisciplinárně (zapojuje se více odborníků) a dlouhodobě. (Wikipedie, 2018)

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- Ministerstvo zdravotnictví.

Další ministerstvo, které má vliv na sociálně-právní ochranu dětí je Ministerstvo financí ohledně státního rozpočtu a Ministerstvo pro místní rozvoj, které má ve své kompetenci sociální bydlení. (Základní informace o náhradní rodinné péči, 2018)

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále pouze „MPSV“) zaujímá největší podíl na výkonu sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Ve své kompetenci má legislativní činnost, je garantem ZSPOD a jeho prováděcích předpisů. V rámci své metodické činnosti řídí ostatní orgány sociálně-právní ochrany dětí².

MPSV taktéž vede celorepublikovou evidenci dětí, pro které je vhodné zprostředkování náhradní rodinné péče a žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Pod rezort MPSV spadají zařízení sociálních služeb – domovy pro osoby se zdravotním postižením. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018)

Ministerstvo vnitra

Pod rezort Ministerstva vnitra (dále pouze „MV“) spadají krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obecní úřady, které vykonávají sociálně-právní ochranu dětí v přenesené působnosti. → Metodickou činnost zajišťuje MPSV.

² Ostatní orgány sociálně-právní ochrany - obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, obecní úřady, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a ÚP ČR.

Dále se MV zaměřuje na odhalování, objasňování a vyšetřování trestné činnosti dětí a páchané na dětech. V této oblasti působí i preventivně. (Ministerstvo vnitra, 2018)

Ministerstvo spravedlnosti

Ministerstvo spravedlnosti (dále pouze „MS“) je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství, probaci a mediaci. V jeho kompetenci je agenda rodinné legislativy, související agenda procesních předpisů a agenda zákonné úpravy trestněprávní ochrany dětí a mládeže. (Základní informace o náhradní rodinné péči, 2018)

Soudy

Soudy jsou nezávislé státní orgány vykonávající soudní moc. Poskytují ochranu ohroženým právům či jiným zákonem chráněným zájmům, tudíž poskytují i ochranu práv dětí. Jejich rozhodování musí být v souladu s ústavním pořádkem České republiky. „*Státní moc lze uplatnit jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon.*“ (Listina základních práv a svobod – Hlava první, článek 2, 2018)

Procesní právní úpravou řízení ve věcech nezletilých dětí je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále pouze „ZZŘS“). Řízení, která nejsou zákonem o zvláštních řízeních soudních upravená, se projednávají podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále pouze „OSŘ“).

Podnět na zahájení řízení může k soudu podat kdokoli. ZZŘS poté upravuje, kdo může podat návrh na zahájení řízení ve věci nezletilých dětí. Pro přehlednost uvedu tři příklady, ve kterých soud rozhoduje o péči nezletilého dítěte, ale návrh na zahájení řízení k soudu je oprávněn podat pokaždé jiný subjekt³:

³ Subjektem je myšlena fyzická osoba, orgán sociálně-právní ochrany dětí či soud.

- 1) V případě osvojení dítěte, může návrh k soudu podat pouze budoucí osvojitel.
- 2) Pokud se dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče a je vážně ohrožen jeho vývoj nebo život, může soud předběžně upravit poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu podle ZZŘS pouze na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.
- 3) V případě, že je nezletilé dítě svěřeno na základě předběžného opatření dle § 452 ZZŘS⁴ do pěstounské péče na přechodnou dobu, soud zpravidla z vlastního podnětu do 3 měsíců od vykonatelnosti usnesení o předběžném opatření zahájí řízení ve věci samé.

Co se týká rozhodování soudu, může nejdříve rozhodnout předběžným opatřením⁵, kterým dočasně upraví poměry ve věcech péče o nezletilé děti a poté rozhodne ve věci samé, tzv. meritorním rozhodnutím. Nebo rozhodne pouze meritorním rozhodnutím ve věci nezletilých dětí.

Při soudním řízení ve věcech nezletilých dětí soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte, nebo je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon. (OZ, 2018) Soud zpravidla jmenuje opatrovníkem příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí.

⁴ Ustavení § 452 odst. 2 ZZŘS – předběžným opatřením lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení.

⁵ Ustanovení § 74 OSŘ – před zahájením řízení může předseda senátu nařídit předběžné opatření, je-li třeba, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále pouze „MŠMT“) spadá agenda diagnostických ústavů⁶, dětských domovů⁷, dětských domovů se školou⁸ a výchovných ústavů⁹. MŠMT provádí metodickou činnost a zajišťuje preventivní péči v oblasti ústavní péče. (Základní informace o náhradní rodinné péči, 2018)

Ministerstvo zdravotnictví

Pod rezort Ministerstva zdravotnictví (dále pouze „MZ“) spadají kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do tří let věku. Dále se MZ zabývá prevencí násilí na dětech, předcházení rizikovému chování mladistvých a užívání návykových látek u dětí. (Základní informace o náhradní rodinné péči, 2018)

⁶ Diagnostický ústav je zařízení, které slouží k psychologické a speciální pedagogické diagnóze dětí a k jejich výchově. Jedná se o zařízení, do kterých se dostávají děti s poruchami chování. Doba umístění dítěte zpravidla nepřekračuje 8 týdnů. (Zákon č. 109/2002 Sb., 2018)

⁷ Dětský domov pečuje o děti zpravidla od 3 do nejvýše 18 let. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. (Zákon č. 109/2002 Sb., 2018)

⁸ Dětský domov se školou – zajišťuje péči o děti, které mají nařízenou ústavní výchovu a mají závažné poruchy chování nebo z důvodu duševní poruchy vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále zajišťuje péči u dětí s uloženou ochrannou výchovou. Do dětského domova se školou jsou umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. (Zákon č. 109/2002 Sb., 2018)

⁹ Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. (Zákon č. 109/2002 Sb., 2018)

1.2.2 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Podle ZSPOD zajišťují sociálně-právní ochranu dětí orgány sociálně-právní ochrany dětí. Mezi tyto orgány patří:

- obecní úřady a újezdni úřady,
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- krajské úřady,
- ministerstvo,
- Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu (dále pouze „krajská pobočka ÚP),
- Úřad.

Sociálně-právní ochranu dále zajišťují:

- obce v samostatné působnosti,
- kraje v samostatné působnosti,
- komise pro sociálně-právní ochranu dětí,
- další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany dětí pověřeny (dále pouze „pověřená osoba“). (ZSPOD, 2018)

Kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí jsou taktéž upraveny v ZSPOD. Z výše uvedeného je zřejmé, že největší podíl na zajišťování sociálně-právní ochrany dětí v České republice mají orgány státní správy a samosprávy, a to v samostatné i přenesené působnosti. Veřejnosti je nejvíce známá činnost v oblasti sociálně-právní ochrany dětí u obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.

Obecní úřady

Obecní úřady v **samostatné působnosti** vytváří předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.

V **přenesené působnosti** jsou obecní úřady povinny vyhledávat děti, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje¹⁰; projednávat s rodiči a dětmi nedostatky v chování dětí; poskytovat rodičům poradenství; dohlížet, zda děti nepobývají v zařízeních, které jsou pro jejich vývoj nevhodné a zároveň oznamují obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčující tomu, že se jedná o děti, na které se sociálně-právní ochrana dětí vztahuje. (ZSPOD, 2018)

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Mezi činnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností patří **preventivní činnost**, což znamená, že sleduje a činí opatření k omezování působení nepříznivých vlivů na dítě, průběžně vyhodnocuje situaci dítěte, zpracovává individuální plán ochrany dítěte¹¹ a pořádá případové konference¹².

Další činností je **poradenská činnost**, která se zaměřuje na zprostředkování poradenství nejenom rodičům, ale i osobám, kteří se chtějí stát osvojiteli či

¹⁰ Sociálně právní ochrana dětí se zaměřuje na děti, jejichž rodiče zemřeli nebo si neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti či nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Dále se zaměřuje na děti, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby, které vedou zahálčivý způsob života, které se dopouštějí útěků z domova a na kterých byl spáchán trestný čin, či jsou ohrožovány násilím mezi rodiči. Sociálně-právní ochrana dětí se dále zaměřuje na děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty či osobami požívající doplňkovou ochranu. (ZSPOD, 2018)

¹¹ Individuální plán ochrany dítěte vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření. Cílem je umožnit setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. (Individuální plán ochrany dítěte, 2018)

¹² Případová konference je odborná diskuse zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny. Účelem je rychlé a úplné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a cílem je nalézt optimální řešení. (Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci, 2018)

pěstouny. Zároveň poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné, ať už se jedná o pomoc s návrhem k soudu nebo vymáháním dlužného výživného.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností má dle ZSPOD kompetence k ukládání **výchovných opatření**. Mezi tyto výchovné opatření patří napomenutí či uložení omezení dítěti, rodičům nebo jiné osobě odpovědné za výchovu dítěte, stanovení dohledu nad dítětem či uložení povinnosti účastnit se setkání s mediátorem.

Zároveň činí **opatření na ochranu dětí**, tedy podává návrhy k soudu ve věcech rodičovské odpovědnosti, výkonu práv a povinností péče o dítě u nezletilého dítěte, pěstounské péče, ústavní výchovy, souhlasu rodiče s osvojením či nařízením výchovného opatření.

Nedílnou součástí obecního úřadu obce s rozšířenou působností je činnost v oblasti **svěřování dětí do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, při zprostředkování osvojení a pěstounské péče nebo ve věcech výkonu ústavní a ochranné výchovy u dětí**. (ZSPOD, 2018)

Krajský úřad

Krajský úřad v **samostatné působnosti** vytváří, stejně jako obecní úřady, předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.

Do působnosti krajských úřadů patří téměř celý proces **zprostředkování náhradní rodinné péče, rozhodování o udělení pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí fyzickými a právníckými osobami a rozhodování o státním příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc**. (ZSPOD, 2018)

Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu

Podle § 52 odst. 1 ZSPOD jsou zaměstnanci krajské pobočky Úřadu práce České republiky (dále pouze „ÚP ČR“) oprávněni, v souvislosti s plněním úkolů na úseku dávek pěstounské péče, provádět návštěvy v místě bydliště dítěte u osob pečujících¹³ či osob v evidenci¹⁴ a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení poskytovatele zdravotních služeb, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak osoby pečující nebo osoby v evidenci o dítě pečují a v jakých sociálních podmínkách dítě žije.

Úřad

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně je kompetentní k řešení otázek ochrany dětí ve vztahu k cizině. (ZSPOD, 2018)

Komise pro sociálně-právní ochranu dětí

Komise pro sociálně-právní ochranu dětí je zřizována starostou obecního úřadu obce s rozšířenou působností jako zvláštní orgán obce podle § 106 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a podle § 38 ZSPOD. Úkolem komise pro sociálně-právní ochranu dětí je posuzovat sociálně preventivní

¹³ Osoba pečující – je fyzická osoba odpovědná za výchovu, která je pěstounem; která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte; které je před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem; která je poručníkem dítěte nebo která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem. (ZSPOD, 2018)

¹⁴ Osoba v evidenci – je fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. (ZSPOD, 2018)

programy na ochranu dětí či posuzovat jednotlivé případy provádění sociálně-právní ochrany dětí a vydávat k nim stanoviska, pořádat případové konference. (MPSV, 2018)

Další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany dětí pověřeny

O vydání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí rozhoduje krajský úřad, jehož místní příslušnost se řídí místem trvalého pobytu nebo místem sídla žadatele o vydání pověření. Pověřené osoby poté mohou na úseku sociálně-právní ochrany dětí vykonávat činnosti, které jsou uvedeny v § 48 ZSPOD. Mezi tyto činnosti patří například uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče¹⁵, zajišťování přípravy žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny či vyhledávat děti, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí.

Na základě této kapitoly jsme pronikli do právní úpravy a složitého systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Lze konstatovat, že na metodické a kontrolní činnosti se nejvíce podílí Ministerstvo práce a sociálních věcí a nejvíce kompetencí ohledně výkonu sociálně-právní ochrany dětí přísluší obecním úřadům obcí s rozšířenou působností. Co se týká organizační struktury lze systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice zařadit jako přístup shora-dolů (top - down). Jedná se tedy o autoritativní model, kdy je kladen důraz na tok podmětu a informací v hierarchické struktuře shora dolů. (Winkler, 2014) Pokud je tedy vydán metodický pokyn, týkající se sociálně-právní ochrany dětí, Ministerstvem práce a

¹⁵Dohoda o výkonu pěstounské péče upravuje práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci vyplývající ze ZSPOD. Jedná se o smluvní vztah mezi osobou pečující nebo osobou v evidenci a doprovázející organizací, což může být obecní úřad obce s rozšířenou působností, obecní úřad, krajský úřad či pověřená osoba k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. (ZSPOD, 2018)

sociálních věcí, které je správním úřadem s celostátní působností, je závazný pro všechny jemu podřízené orgány, tedy pro všechny orgány sociálně-právní ochrany dětí nebo pro ty, kdo se sociálně-právní ochranou dětí zabývají dle ZSPOD. Pokud by se však jednalo o metodický pokyn, týkající se sociálně-právní ochrany dětí, vydaný krajským úřadem, je závazný pouze pro obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady či pověřené osoby v jeho působnosti, neboť v rámci kontrolní a metodické činnosti, má funkci nadřízeného orgánu.

2 Instituty náhradní rodinné péče v České republice

„... „náhradní“ rodičovství může být ve všem všudy tak dokonalým, pravým, vyspělým a přirozeným jako každé jiné rodičovství vlastní – ba lepším, než jsou mnohá rodičovství sice vlastní podle zápisu v matrice, avšak špatná (ba někdy přímo zhoubná) podle vztahu k dítěti.“ (Matějček Z., Koluchová J., Bubleová V., Kovařík J., Benešová L., 2002, s. 96)

Zákonem č. 401/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2013, kterým byl změněn ZSPOD, došlo v systému náhradní rodinné péče v České republice k mnoha změnám, a to především v oblasti pěstounské péče. Lze říci, že institut pěstounské péče je nyní ze strany státu více podporován a je zájem umístit co nejvíce dětí, které nemohou vyrůstat ve své biologické rodině, do náhradní rodinné péče. Jedním z důvodů větší podpory náhradní rodinné péče je kritika České republiky od evropského společenství za velký počet dětí vyrůstajících v ústavních zařízeních.

„Děti vyrůstající v ústavech mají špatnou schopnost vcit'ovat se do druhých lidí, neorientují se dobře v interpersonálních vztazích, často neumějí řešit konflikty bez agresivity, mají nízké sebehodnocení, hůře se orientují v morálních a v hodnotových dilematech. Proto jsou kandidáty na všechny myslitelné způsoby sociálního selhání od závislosti na návykových látkách přes kriminalitu, prostituci, neschopnost dosáhnout vyšších úrovní vzdělání, uplatnit se dobře na trhu práce, založit si funkční vlastní rodinu až po horší tělesné i duševní zdraví a celkově nižší kvalitu života.“ (Matoušek O., Pazlarová H., 2010, s. 14)

Výše zmíněnou novelou ZSPOD byl do našeho právního řádu zakotven i SPVPP, který je určen na podporu pěstounské péče. Pěstounská péče je jedna z forem náhradní rodinné péče. Pojem náhradní rodinná péče lze chápat, jako „*institut sociálně-právní ochrany dětí určený dětem, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní biologické rodině. Jejím účelem je poskytnout těmto dětem přechodnou či dlouhodobou péči co nejvíce se podobající péči rodinné, pokud možno při zachování vazby dítěte s původní rodinou v maximální možné míře.*“ (Motejl O., Černá, I., Panovská K., 2007, s. 82)

Základním kamenem náhradní rodinné péče jsou osoby náhradních rodičů, jež formují a budují domov pro děti, které se ocitly v nepříznivé životní situaci. Pan Matějček uvádí, že děti svěřené do adoptivní či pěstounské rodiny by měly slavit dvoje narozeniny. První jako připomínku na svoje narození a druhé jako připomínku na den, kdy přišly do náhradní rodiny. (Matějček Z., 1999)

V této kapitole bych představila nejenom institut pěstounské péče, ale také ostatní instituty náhradní rodinné péče v České republice pro představu, v jakých směrech se od sebe odlišují.

Děti, které nemohou vyrůstat v biologické rodině, se v České republice svěřují do těchto forem náhradní rodinné péče:

- osvojení,
- svěření dítěte do péče jiné osoby,
- pěstounská péče,
- poručenská péče.

2.1 Osvojení

Podle OZ (§ 794 - § 854) se osvojením rozumí přijetí cizí osoby za vlastní. Mezi osvojitelem a osvojencem by mělo dojít k vytvoření vztahu, jako mezi rodičem a dítětem, tudíž i věkový rozdíl musí být přiměřený, zpravidla ne menší než šestnáct let. Osvojením zároveň zaniká příbuzenský vztah mezi osvojencem a původní

rodinou, jakož i práva a povinnosti z tohoto poměru vyplývající, pro představu lze uvést například vyživovací povinnost. Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba.

O osvojení rozhoduje soud podle procesní právní úpravy ZZŘS. K podání návrhu na svěřením dítěte do osvojení je oprávněn pouze osvojitel.

K tomu, aby mohlo být nezletilé dítě osvojeno, je třeba souhlasu biologických rodičů osvojovaného dítěte s osvojením, běžně známé pod pojmem „dítě je právně volné“. Tento souhlas lze odvolat do doby tří měsíců ode dne, kdy byl podán. Výjimka v podání souhlasu s osvojením biologického rodiče nastává v případech, kdy byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení či není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání, anebo se zdržuje na neznámém místě.

Dítě, které má být osvojeno, se předává na základě rozhodnutí soudu do péče před osvojením na náklady budoucího osvojitele. Tato péče může být riziková, neboť biologický rodič může svůj souhlas s osvojením odvolat.

2.2 Svěřením dítěte do péče jiné osoby

Dalším institutem náhradní rodinné péče je svěřením dítěte do péče jiné osoby, který upravuje taktéž OZ (§ 953 - § 957). Nezletilé dítě je svěřeno do péče jiné osoby v případě, že žádný z rodičů ani poručník nemůže o dítě osobně pečovat. Svěřením dítěte do péče jiné osoby má přednost před ústavní výchovou a dále má přednost osoba dítěti příbuzná před jinou osobou.

O svěřením dítěte do péče jiné osoby rozhoduje soud podle procesní právní úpravy ZZŘS, který zároveň v rozhodnutí vymezení povinnosti a práva osoby, které bylo dítě svěřeno. Na záležitosti, které nejsou upraveny v rozhodnutí soudu, se přiměřeně použijí ustanovení o pěstounství, které taktéž upravuje OZ.

Svěřením dítěte do péče jiné osoby nemá vliv na vyživovací povinnost rodičů k dítěti, tudíž soud stanoví rodičům výživné s ohledem na jejich možnosti, schopnosti,

majetkové poměry a povinnost platit výživné k rukám osoby, které bylo dítě svěřeno.

Nezletilé dítě nelze svěřit do péče jiné osoby v případě, že soud nemůže uložit rodičům vyživovací povinnost. V těchto případech se dítě svěřuje do pěstounské péče, neboť tento institut je ze strany státu finančně podporován.

2.3 Poručenství

Poručenství je taktéž jako ostatní formy náhradní rodinné péče upraveno v OZ (§ 928 - § 942). Soud jmenuje dítěti poručníka, není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Procesní právní úpravou při rozhodování o ustanovení poručníka dítěti je ZZŘS.

Poručník má vůči dítěti zásadně všechna práva a povinnosti jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. Soud může ve svém rozhodnutí okruh práv a povinností vymezit jinak.

Není-li to v rozporu se zájmy dítěte, jmenuje soud poručníkem toho, koho označili rodiče. Stejně jako u svěřením dítěte do péče jiné osoby má osoba v příbuzenském nebo blízkém vztahu k rodině přednost před jinou osobou. Není-li takové osoby, jmenuje soud poručníkem jiného vhodného člověka.

Poručník se ujímá své funkce dnem jmenování. V případě, že poručník o dítě osobně pečuje, náleží mu hmotné zabezpečení jako pěstounovi.

2.4 Pěstounská péče

Podle OZ (§ 958 - § 970) je pěstounská péče forma náhradní rodinné péče, která je oproti osvojení pojímána jako institut dočasný, a to z důvodu, že do pěstounské péče je svěřováno dítě po dobu, po kterou trvá překážka bránící rodičům v osobní péči o dítě.

O svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud. Procesním právním předpisem je ZZŘS.

Z právního hlediska nevzniká mezi pěstounem a dítětem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem. Pěstoun je sice povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat, ale má právo zastupovat a rozhodovat o jeho záležitostech jen v běžných věcech. K výkonu mimořádných záležitostí musí požádat o souhlas zákonného zástupce, nebo se může domáhat rozhodnutí soudu. Rodičům zůstávají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti a zároveň mají i nadále k dítěti vyživovací povinnost. Rodiče mají právo na osobní styk s dítětem a pěstoun je povinen udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči. Pěstounská péče by tedy měla být *„pojímána jako subsidiární k péči vlastních rodičů. Nová právní úprava občanského zákoníku tedy klade důraz na zachování přirozených vazeb mezi rodičem a dítětem v pěstounské péči“*. (Nesnídal, 2012, s. 183)

Pěstounská péče má přednost před péčí ústavní a taktéž má osoba v příbuzenském vztahu k dítěti přednost před jinou osobou.

Od roku 2014, od účinnosti OZ, existují v České republice tyto formy pěstounské péče:

2.4.1 „Dlouhodobá“ pěstounská péče

I přes její název je třeba mít na zřeteli, že i tato pěstounská péče by měla být péčí pouze dočasnou. Znamená to tedy, že jakmile odpadnou překážky bránící rodičům ve výchově dítěte, *„rodič může požadovat dítě zpět do své osobní péče. Soud návrhu vyhoví, pokud je to v souladu se zájmy dítěte.“* (OZ, 2018, § 959, odst. 2)

2.4.2 Předpěstounská péče

Soud může dítě svěřit zájemcům o pěstounskou péči do předpěstounské péče. V rozhodnutí soud stanoví délku předpěstounské péče se zřetelem k okolnostem. Nad průběhem a úspěšností předpěstounské péče vykonává dohled.

2.4.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Dle § 27a ZSPOD může soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na:

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- b) dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo
- c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu k osvojení dítěte není třeba.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je určena pro děti, u nichž je zřejmé, že se brzy vrátí zpět do své původní rodiny, nebo kde je naopak jisté, že se poměry v jejich rodině neupraví a je třeba uvažovat o adopci. Z praxe je poměrně časté, že se do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřují děti, které byly ponechány v babyboxu do doby, než jsou osvojeny. Pěstounská péče na přechodnou dobu je omezena na dobu 1 roku. Osoba v evidenci musí být 24 hodin denně připravena přijmout dítě, které se ocitlo v nepříznivé životní situaci. Pěstoun na přechodnou dobu nemůže odmítnout přijetí dítěte. (ZSPOD, 2018)

Na rozdíl od jiných institutů náhradní rodinné péče je pěstounská péče ze strany státu finančně podporována, a to ve formě pěstounských dávek, které upravuje zákon ZSPOD. Pro úplnost je třeba dodat, že dle OZ *„Je-li poručníkem člověk, který o dítě osobně pečuje tak, jako by mu bylo dítě svěřeno trvale do péče, náleží mu hmotné zabezpečení jako pěstounovi“*. (OZ, 2018, § 939)

K výplatě pěstounských dávek je příslušná krajská pobočka ÚP ČR podle trvalého pobytu osoby pečující nebo osoby v evidenci. Pro přiznání dávek pěstounské péče je osoba pečující nebo osoba v evidenci povinna podat žádost na příslušné krajské pobočce ÚP ČR na tiskopise předepsaném MPSV. (ZSPOD, 2018)

Dávkami pěstounské péče jsou:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- odměna pěstouna,
- příspěvek při převzetí dítěte,
- příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- příspěvek při ukončení pěstounské péče. (ZSPOD, 2018)

Osobě pečující nastávají práva a povinnosti spojené s pěstounskou péčí od vykonatelnosti rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské, poručenské či předpěstounské péče.

Odlišný režim je u **osob v evidenci**, neboť těm práva a povinnosti spojené s pěstounskou péčí nastávají od vykonatelnosti rozhodnutí krajského úřadu nebo Magistrátu hlavního města Prahy o zařazení osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, i když nemají svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu žádné dítě.

V této kapitole jsme se seznámili s instituty náhradní rodinné péče v České republice. Všechny tyto instituty mají společné, že se snaží dítěti, které se ocitlo v nepříznivé životní situaci, nahradit vlastní biologickou rodinu. Mezi instituty náhradní rodinné péče však existují rozdíly. Největší podíl na rozdílnosti má právní situace dítěte. Osvojení je nejvyšší forma náhradní rodinné péče a dítě získává novou rodinu se vším všudy, včetně příbuzenských vztahů, neboť se jedná o tzv. dítě právně volné. Osvojitelé mají stejnou rodičovskou odpovědnost jako při výchově vlastního dítěte. U dalšího institutu náhradní rodinné péče, poručenské péče, by se dalo říci, že se jedná o vyšší typ pěstounské péče. Poručník je stejně, jako pěstoun hmotně zabezpečen ve formě pěstounských dávek, ale na rozdíl od pěstounské péče se poručník zároveň stává zákonným zástupcem dítěte. Do poručenské péče se tedy svěřují děti, jejichž rodiče k nim nevykonávají rodičovskou odpovědnost, nicméně se většinou jedná o děti, které nemají šanci na osvojení. V institutu pěstounské péče a svěřeni dítěte do péče jiné osoby není rozdíl

v právní situaci dítěte, taktéž práva a povinnosti osoby, které bylo dítě svěřeno do péče, jsou většinou stejné. Rozdíl je pouze v hmotném zabezpečení. Jestliže lze rodičům dítěte stanovit výživné, přikloní se soudy k institutu svěřeni dítěte do péče jiné osoby. Rodiče jsou poté povinni platit výživné k rukám osoby, která převzala dítě do své péče. Pokud rodičům dítěte nelze stanovit výživné, soud svěří dítě do pěstounské péče. Nicméně i zde zůstává rodičům povinnost platit výživné. OZ však stanovuje, že pokud dítěti náleží dávka pěstounské péče – příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle ZSPOD, přechází právo dítěte na stát. V těchto případech si příslušná krajská pobočka ÚP ČR podává návrh na stanovení výživného a výživné je poté placeno k rukám ÚP ČR. Je-li výživné soudem stanoveno ve vyšší částce než příspěvek na úhradu potřeb dítěte, náleží rozdíl dítěti. (OZ, 2018)

3 Komparace systému pěstounské péče v České republice se systémem ve Velké Británii

Jedním z hlavních důvodů větší podpory náhradní rodinné péče, včetně pěstounské péče, je kritika ČR za velký počet dětí žijících v ústavních zařízeních od evropského společenství. V této kapitole se budu věnovat komparaci institutu pěstounské péče ve Velké Británii, která dosud patří mezi státy Evropské unie, se systémem pěstounské péče v ČR. Velkou Británii jsem zvolila z důvodu, že je jedním z hlavních průkopníků dnešní podoby pěstounské péče ve většině západních zemí.

Pěstounská péče je nejběžnější forma náhradní rodinné péče ve Velké Británii, jejíž základní náležitosti jsou legislativně upraveny Zákonem o dětech z roku 1989 (The Children Act 1989). Velká Británie se skládá ze čtyř zemí – Anglie, Skotsko, Wales a Severní Irsko. Každá země má své vyhlášky, tudíž mohou být některá pravidla odlišná. (Zezulová, 2012)

Odpovědnost za péči o dítě je ve Velké Británii přenesena na úroveň lokální politiky. Orgány místní správy, tzv. Local Authorities vykonávají služby pěstounské péče. S těmito orgány spolupracují nezávislé pěstounské agentury, tzn. Independent Fostering Providers. Činnost těchto úřadů a agentur je upravena směrnicemi The Fostering Service Regulation. (Křížtek, 2006)

V základních věcech se institut pěstounské péče v ČR a ve Velké Británii shoduje. Jedná se o náhradní rodinnou péči, tzv. dočasného typu. Znamená to tedy, že se do pěstounské péče svěřují děti, které nemohou vyrůstat ve své biologické rodině a je předpoklad, že po odpadnutí „překážky“, která brání rodičům ve výchově svých dětí, budou tyto děti předány zpět do jejich péče. Zásadní prioritou pěstounské péče je zachování kontaktu dětí s biologickými rodiči a osobami dítěti blízkými. Rodičům zůstává právo podílet se na rozhodování o zásadních věcech v životě jejich dětí a právo na podávání informací. Není však výjimkou, že některé děti

zůstávají v pěstounské péči natrvalo, tj. do své zletilosti nebo jsou adoptovány. (British Association Adoption & Fostering, 2018)

Stejně jako v ČR jsou i pěstouni ve Velké Británii za pěstounskou péči placeni. Odměny jsou velmi rozdílné, neboť záleží na mnoha faktorech, např. na náročnosti péče, věku dítěte, počtu svěřených dětí, místě bydliště pěstouna, ale i na tom, zda je pěstoun evidován pod místními orgány nebo u nezávislých agentur. Obecně lze zmínit, že ve Velké Británii dostávají pěstouni odměny, které slouží jako jejich příjem a příspěvky, které jsou určeny na úhradu nákladů spojených s péčí o dítě.

Typy pěstounské péče ve Velké Británii:

- **Krátkodobá pěstounská péče** – její funkcí je dočasné umístění dítěte do doby návratu do biologické rodiny, případně do dlouhodobé pěstounské péče nebo osvojení. Trvá zpravidla týdny, měsíce, někdy i déle. (Different Type of Foster Care Placements, 2018)
- **Dlouhodobá pěstounská péče** – tento typ pěstounské péče je určen pro děti, které se buď dlouhodobě, nebo vůbec nemohou vrátit do své biologické rodiny. Zároveň je vhodná pro děti, které nejsou vhodné pro osvojení. (Different Type of Foster Care Placements, 2018)
- **Urgentní pěstounská péče** – je určena pro děti, které se ocitly v akutní nepříznivé situaci nebo v ohrožení, např. zneužívání, hospitalizace rodiče. Může trvat jednu noc nebo několik dní. (Type of fostering, 2018)
- **Respitní pěstounská péče** – je určena pro poskytnutí odpočinku pro pěstounské rodiny, tj. svěřené dítě do pěstounské péče je po dobu nejvýše dvou týdnů umístěno do péče respitních pěstounů. (Different Type of Foster Care Placements, 2018)
- **Nařízená pěstounská péče** – tato péče je určena pro problémové nezletilé děti, které se dopustily protiprávního jednání. (Remand Fostering, 2018)
- **Pěstounská péče vykonávána osobou příbuznou či blízkou** – jedná se o péči pro dítě přínosnou. (All about fostering, 2018)

- **Soukromá pěstounská péče** – je vykonávána osobou na základě dohody rodičů po dobu delší než 27 dní. Finanční odměnu vyplácí pěstounovi rodič dítěte. (All about fostering, 2018)
- **Pěstounská péče pro mladé rodiče s dítětem** - v pěstounské péči se nacházejí mladí rodiče s jejich dítětem. Pěstoun pomáhá rodičům s uchopením jejich rodičovské role. (Different Type of Foster Care Placements, 2018)
- **Pěstounská péče pro děti v azylu** – je určena pro děti, které nejsou v péči svých rodičů a zároveň jsou cizinci, kteří žádají o azyl. (Different Type of Foster Care Placements, 2018)

Z výše uvedeného je zřejmé, že ve Velké Británii existuje více typů pěstounské péče, které mohou lépe reagovat na potřeby dětí a jejich rodin. Nicméně některé uvedené typy pěstounské péče ve Velké Británii řeší ČR formou doprovázení pěstounských rodin. Příkladem je respitní pěstounská péče, která není v ČR ukotvena jako určitý druh pěstounské péče, ale osobě pečující nebo osobě v evidenci je tato forma pomoci poskytována na základě dohody o výkonu pěstounské péče a je hrazena ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Stejně jako ČR i Velká Británie vnímá pozitivně pěstounskou péči vykonávanou osobou příbuznou či dítěti blízkou.

I když je v posledních letech pěstounská péče v ČR podporována a propagována, je Velká Británie stále v popředí v počtu pěstounů a dětí svěřovaných do pěstounské péče. Jedním z důvodů je více jak 30letá zkušenost s pěstounskou péčí jako hlavním institutem náhradní rodinné péče, ale hlavní vliv na to má propagace pěstounské péče u široké veřejnosti. Velká Británie věnuje velké finanční prostředky na propagaci pěstounské péče, tudíž téměř každý občan má informace o pojmu, dostupnosti, potřebnosti či podmínkách pěstounské péče.

4 Dohoda o výkonu pěstounské péče

V předchozích kapitolách jsem se věnovala obecným tématům ohledně pěstounské péče, tedy právní úpravě a systému sociálně-právní ochrany dětí a dále institucemi náhradní rodinné výchovy. V dalších kapitolách bych již přešla k nosnému tématu mé práce. Dříve než se však budu zabývat institutem SPVPP, je třeba představit dohodu o výkonu pěstounské péče, která má zásadní vliv na jeho výplatu.

Národní strategie ochrany práv dětí „Právo na dětství“ schválená vládou v roce 2012, je základním dokumentem reformy systému péče o ohrožené děti. Tato strategie si zvolila několik cílů v oblasti rozvoje náhradní rodinné péče:

- rozvoj a profesionalizace pěstounské péče, zvýšení podpory pěstounské péče v oblasti hmotného zabezpečení a přístupu ke službám pro náhradní rodiny a svěřené děti;
- aktivní vyhledávání náhradních rodičů, změny ve zprostředkování náhradní rodinné péče zajišťující odborně garantovanou přípravu na náhradní rodičovství;
- rozvoj náhradní rodinné péče včetně specializace pěstounů na péči o děti se specifickými potřebami, zdravotním či mentálním znevýhodněním, rozvoj pěstounské péče na přechodnou dobu. (Analýza v oblasti náhradní rodinné péče, 2018)

Některé z těchto cílů byly naplněny novelou zákona č. 401/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2013, kterým byl změněn ZSPOD. Systém podpory je realizován prostřednictvím dohod o výkonu pěstounské péče, které upravují práva a povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci stanovené v § 47a ZSPOD. Jedná se o smluvní vztah mezi osobami pečujícími nebo osobami v evidenci a doprovázejícími

organizacemi¹⁶. Účelem dohody o výkonu pěstounské péče je pomáhat a podporovat pěstounské rodiny. „*Potřebnost takové péče potvrzují zkušenosti všech, kdo ji po tři desetiletí pěstounským rodinám poskytují (psychologové, dětské lékaři, sociální pracovníci aj.), a oceňují to i pěstouni sami, což je zvláště důležité a potěšující.*“ (Matějček Z.; Koluchová J.; Bubleová V.; Kovařík J.; Benešová L.; 2002, s. 48)

Pro pěstouny je velmi důležité a prospěšné vědět, že na výchovu dětí svěřených do pěstounské péče nejsou sami, ale že se mohou obrátit na spolupracující odborníky, kteří jim s daným problémem poradí a pomohou ho vyřešit. (Jeníčková N., Maliková J., 2012)

Podpora se má zaměřovat především na oblasti, které jsou specifické pro péči o přijaté děti. Nejedná se tedy primárně o potřeby, které mají všechny děti (např. volnočasové aktivity), ale o zájmy a potřeby, které vyplývají ze specifík náhradní rodinné péče, a to především v těchto oblastech:

- zpracování traumatu a ztráty u přijatých dětí,
- navázání bezpečné vztahové vazby s osobou pečující nebo osobou v evidenci,
- práce s důsledky poruch attachmentu¹⁷,
- identita dítěte,
- vztahy s rodiči a dalšími blízkými osobami. (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, 2018)

¹⁶ Doprovázející organizace – obecní úřad s rozšířenou působností, obecní úřad, krajský úřad nebo pověřená osoba k výkonu sociálně-právní ochrany, která uzavřela s osobou pečující nebo osobou v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče.

¹⁷ Attachment - jedná se o teorii citové vazby Johna Bowlbyho a Mary Ainsworth, která studuje citové přilnutí malého dítěte k matce a dalším blízkým osobám. (Wikipedie, 2018)

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou. V záležitostech, které nejsou upraveny v § 47b a § 47c ZSPOD se řídí částí pátou správního řádu – veřejnoprávní smlouvy. Na dohody o výkonu pěstounské péče se přiměřeně použije část druhá správního řádu (obecná ustanovení o správním řízení), a to zejména z hlediska procesních záležitostí uzavírání dohod.

Okruh účastníků dohody o výkonu pěstounské péče

Strana první:

- **osoba pečující** - je fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte:
 - která je pěstounem;
 - která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte;
 - které je před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem;
 - která je poručníkem dítěte nebo která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.
- **osoba v evidenci** - je fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. (ZSPOD, 2018)

Strana druhá:

- obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle místa trvalého pobytu osoby pečující nebo osoby v evidenci,
- jiný obecný úřad obce s rozšířenou působností,
- obecní úřad,
- krajský úřad,

- pověřená osoba k výkonu sociálně-právní ochrany.

Vznik dohody o výkonu pěstounské péče nebo správního rozhodnutí

Prvním předpokladem vzniku dohody o výkonu pěstounské péče je, že se nezletilé dítě ocitne v nepříznivé životní situaci, konkrétně v nedostatečné péči svých biologických rodičů. Jestliže jsou splněny zákonné podmínky a soud rozhodne o svěřeni dítěte do pěstounské, předpěstounské či poručenské péče je osoba pečující povinna do 30 dnů od právní moci rozhodnutí soudu uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. Pokud se jedná o osobu v evidenci, musí být dohoda o výkonu pěstounské péče sepsaná do 30 dnů od právní moci rozhodnutí krajského úřadu nebo Magistrátu hlavního města Prahy o zařazení osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Je pouze v kompetenci osoby pečující nebo osoby v evidenci s jakou doprovázející organizací uzavře dohodu o výkonu pěstounské péče. Nicméně ZSPOD stanovuje podmínky vzniku dohody o výkonu pěstounské péče, které můžeme rozdělit do 3 oblastí:

- 1) Primární povinnost uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče má s osobou pečující nebo osobou v evidenci obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt. Příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností navrhne osobě pečující nebo osobě v evidenci uzavření dohody o výkonu pěstounské péče a současně jí informuje o možnosti uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s jinou doprovázející organizací.
- 2) Rozhodne-li se osoba pečující nebo osoba v evidenci uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče jinou doprovázející organizací, může jí uzavřít s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu nemá osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt, obecním úřadem, krajským úřadem či pověřenou osobou k výkonu sociálně-právní ochrany

děti, ale pouze se souhlasem příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. „... *souhlas má povahu vyjádření podle části čtvrté správního řádu (§ 154 a násl.) a při jeho vydání se postupuje podle ustanovení o správním řízení jen v případech vyjmenovaných v § 154 správního řádu a jinak jen přiměřeně. Zejména se neuplatní úprava odvolání, ale postupuje se přiměřeně podle ustanovení o přezkumném řízení.*“ (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění; 2018, str. 12)

- 3) V případě, že není do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni prvního dítěte do péče osoby pečující nebo rozhodnutí o zařazení osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, uzavřena dohoda o výkonu pěstounské péče, příslušný obecní úřad s rozšířenou působností upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností svým rozhodnutím. Proti správnímu rozhodnutí o úpravě práv a povinností dle ZSPOD lze podat odvolání.

Platnost dohody o výkonu pěstounské péče a správního rozhodnutí

Dohoda o výkonu pěstounské péče nebo správní rozhodnutí trvají po dobu, kdy:

- a) trvá pěstounská péče;
- b) trvá péče fyzické osoby, které bylo před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče dítě rozhodnutím soudu dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem – předpěstounská péče;
- c) je osoba rozhodnutím krajského úřadu nebo Magistrátu hlavního města Prahy vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu;
- d) je fyzická osoba poručníkem, jestliže o dítě osobně pečuje nebo;
- e) probíhá soudní řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem, k němuž nemá vyživovací povinnost. (ZSPOD, 2018)

Výpověď dohody o výkonu pěstounské péče

Osoba pečující nebo osoba v evidenci mohou vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče bez udání důvodu. Doprovázející organizace mohou dohodu o výkonu pěstounské péče vypovědět pouze z těchto důvodů:

- a) pro závažné nebo opakované poručování povinností,
- b) pro opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče,
- c) pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu bez vážného důvodu na straně osoby v evidenci.

Výpovědní lhůta skončí nejpozději uplynutím 30 dnů ode dne, kdy byla výpověď doručena druhé smluvní straně, ne však dříve, než bude uzavřena nová dohoda o výkonu pěstounské péče. V případě, že do 30 dnů není sepsána nová dohoda s jinou doprovázející organizací, příslušný obecní úřad s rozšířenou působností upraví práva a povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci svým správním rozhodnutím. V těchto případech končí výpovědní lhůta nabytím právní moci tohoto rozhodnutí. (ZSPOD, 2018)

Jak jsem se již zmínila, dohody o výkonu pěstounské péče upravují práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci podle § 47a ZSPOD. Je tedy v zájmu účastníků dohody sjednat si režim, v jakém budou osoby pečující nebo osoby v evidenci o konkrétní službu či pomoc žádat či v jakém časovém předstihu. Dále je vhodné sjednat si další záležitosti, např. formu úhrady, cenové rozpětí poskytované služby, storno poplatky či administrativní záležitosti.

Níže se zmíním o základních právech a povinnostech osoby pečující nebo osoby v evidenci podle ZSPOD, které musejí být upraveny v dohodě o výkonu pěstounské péče.

4.1 Základní práva osoby pečující nebo osoby v evidenci

Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě

Tato pomoc spočívá především v zajištění krátkodobé péče po dobu, po kterou je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké, při narození dítěte, při vyřizování nezbytných osobních záležitostí a při úmrtí osoby blízké. (ZSPOD, 2018)

Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let

Tato pomoc má plnit především funkci psychohygieny osoby pečující nebo osoby v evidenci, neboť jim umožňuje odpočinout si od náročné celodenní péče o děti. (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravující práva a povinnosti dle ZSPOD, 2018)

Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců

Psychologická, terapeutická nebo jiná odborná pomoc musí být ve vztahu k péči o svěřené děti a v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte. (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravující práva a povinnosti dle ZSPOD, 2018)

Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě

Zvyšování znalostí a dovedností by mělo mít konkrétní přínos pro osobu pečující nebo osobu v evidenci ve vztahu k poskytované péči a k potřebám dětí. Je vhodné zaměřovat se tedy na vzdělávání, které je pro osobu pečující nebo osobu v evidenci v danou dobu nejpotřebnější. (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravující práva a povinnosti dle ZSPOD, 2018)

Právo na pomoc při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména rodiči a při realizaci styku rodičů s dítětem v pěstounské péči, včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistenci při tomto styku

Komunikace s biologickými rodiči či osobami příbuznými může být v praxi často složitá, tudíž mají pěstouni nárok na pomoc v zajištění kontaktu s biologickými rodiči, zajištění vhodného místa pro kontakt, doprovázení dítěte v průběhu kontaktu nebo sledování průběhu kontaktu. (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravující práva a povinnosti dle ZSPOD, 2018)

„Aby měl kontakt pro dítě dobrý význam, je cílem, aby do jeho psyché došla zpráva: vše je v pořádku, můžeš být v klidu, rodiče, pěstouni a to, kde jsem, je v pohodě...Biologický rodič nebo příbuzní musí být schopni otevřeně uznat svůj nedostatek či chybu při péči o dítě v minulosti.“ (Vrtbovská P., 2011, s: 73)

4.2 Základní povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci

Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy péče o dítě

Rozsah povinného vzdělávání je dle ZSPOD stanoven na 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Povinnost v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak

Pěstounská péče je považována za institut přechodný a předpokládá se, že po odpadnutí překážky, která brání rodičům ve výchově, se dítě vrátí zpět do své biologické rodiny. Z tohoto důvodu mají osoby pečující a osoby v evidenci povinnost podporovat a umožňovat svěřeným dětem styk s rodiči a osobami blízkými.

„I v případě, že dítě není v kontaktu s rodiči ani jinými osobami blízkými, je třeba podporovat rozvoj jeho identity ve vztahu k jeho původu, např. formou zpracování knihy života dítěte.“ (Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravující práva a povinnosti dle ZSPOD, 2018)

Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí

Doprovázející organizace prostřednictvím svých zaměstnanců ověřují postupy poskytované péče osob pečujících a osob v evidenci a zároveň poskytují zpětnou reflexi vzájemné spolupráce. (Pěstounství je profese, 2015)

Tato kapitola byla věnována dohodám o výkonu pěstounské péče, na jejichž základě dochází k doprovázení pěstounských rodin. Dá se říci, že doprovázení je zaměřeno na tři oblasti, a to podporu, vzdělávání a kontrolu. Osoby pečující nebo osoby v evidenci mohou od účinnosti dohody o výkonu pěstounské péče využívat svá zákonná práva, ale také musejí dodržovat povinnosti stanovené v ZSPOD. Za současné právní úpravy však nemají doprovodné organizace zákonné „nástroje“, které by jim pomáhaly v situacích, kdy osoby pečující nebo osoby v evidenci své povinnosti nedodržují. Dle ustanovení § 47c odst. 2 ZSPOD sice mohou doprovázející organizace osobě pečující nebo osobě v evidenci vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče pro závažné nebo opakované porušování svých povinností. Osoba pečující nebo osoba v evidenci poté musí uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s jinou doprovázející organizací nebo příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností musí upravit práva a povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci svým rozhodnutím. V případě, že ani poté osoba pečující nebo osoba v evidenci neplní své povinnosti, má obecní úřad obce s rozšířenou působností jedinou možnost, a to dát podnět k soudu na zrušení pěstounské péče (návrh na zrušení pěstounské péče může k soudu podat pouze dítě, rodič nebo pěstoun). Uložení nápravních opatření, např. ve formě přestupků zákon neřeší. Jak tuto situaci vnímají pracovníci doprovázejících organizací, bude jedním z témat výzkumné části této diplomové práce.

Dalším tématem výzkumné části diplomové práce ohledně dohod o výkonu pěstounské péče bude problematika procesu uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče v případech, kdy se osoby pečující nebo osoby v evidenci rozhodnou změnit doprovázející organizaci. Jak jsem již v této kapitole uváděla, osoby pečující nebo osoby v evidenci mohou vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče bez udání důvodu. Výpovědní lhůta končí uplynutím 30 dnů, ne však dříve, než je sepsaná nová dohoda o výkonu pěstounské péče. Pokud není sepsaná nová dohoda o výkonu pěstounské péče, upraví příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností práva a povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci svým rozhodnutím. V praxi to tedy znamená, že od sepsání první dohody o výkonu pěstounské péče, musí být osoba pečující nebo osoba v evidenci po celou dobu výkonu pěstounské péče „kryta“ dohodou o výkonu pěstounské péče nebo správním rozhodnutím. V těchto případech je tedy nutná spolupráce osoby pečující nebo osoby v evidenci, původní doprovázející organizace a budoucí doprovázející organizace, případně příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Jak je tento proces vyhovující pro praxi, budu taktéž zjišťovat u pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina.

5 Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

V předchozí kapitole jsme se seznámili s dohodou o výkonu pěstounské péče, která upravuje práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci stanovené v § 47a ZSPOD. K tomu, aby mohly doprovázející organizace plnit závazky vyplývající z dohody o výkonu pěstounské péče, potřebují finanční podporu. Z tohoto důvodu byl do právního řádu ČR zakotven SPVPP. Jedná se o neinvestiční transfer ze státního rozpočtu a slouží na pokrytí nákladů vynakládaných na zajištění pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci a svěřeným dětem. SPVPP je upraven v § 47d ZSPOD.

Nárok na SPVPP

Nárok na SPVPP má:

- a) obecní úřad obce s rozšířenou působností na základě vydání správního rozhodnutí podle § 47b odst. 2 ZSPOD;
- b) obecní úřad obce s rozšířenou působností, obecní úřad, krajský úřad nebo pověřená osoba k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, které uzavřely s osobou pečující nebo osobou v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče podle § 47b ZSPOD.

Žádost o SPVPP

O přiznání SPVPP rozhoduje krajská pobočka ÚP ČR, v jejímž obvodu se nachází místo nebo sídlo žadatele, a to na základě žádosti. Náležitosti správního řízení, které nejsou upraveny ZSPOD se řídí zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Proti rozhodnutí o přiznání či nepřiznání SPVPP je možné se odvolat prostřednictvím krajské pobočky ÚP ČR k MPSV.

Výše SPVPP

Výše SPVPP činí:

- a) 48 000,- Kč za kalendářní rok, pokud pravomocné správní rozhodnutí nebo dohoda o výkonu pěstounské péče trvaly po celý kalendářní rok;
- b) částku 4 000,- Kč za každý započatý kalendářní měsíc v rámci kalendářního roku, v němž existovalo pravomocné správní rozhodnutí, nebo trvala dohoda o výkonu pěstounské péče.

Na výši SPVPP nemá vliv počet dětí svěřených osobě pečující nebo osobě v evidenci. Bez ohledu na počet svěřených dětí náleží na každou uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče nebo vydaného správního rozhodnutí stejná částka SPVPP. Taktéž není pravidlem, že se každé pěstounské rodině poskytují služby v hodnotě SPVPP. Dohoda o výkonu pěstounské péče nebo správní rozhodnutí příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností je pouze kritériem, na jehož základě se finanční prostředky ze státního rozpočtu rozdělují mezi jednotlivé doprovázející subjekty. Některá pěstounská rodina tedy může čerpat služby vysoce převyšující částku SPVPP a rodina pečující o dítě s menšími potřebami částku výrazně nižší. (Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin, 2018)

Výplata SPVPP

SPVPP se vyplácí do 60 dnů od právní moci rozhodnutí o jeho přiznání a přiznává se na kalendářní rok. V případě, že k 1. lednu následujícího roku zůstává doprovázející organizaci nárok na SPVPP, tj. že mají nadále uzavřeny s osobami pečujícími nebo osobami v evidenci dohody o výkonu pěstounské péče, vyplatí příslušná krajská pobočka ÚP ČR SPVPP dopředu na celý následující rok do 15. února tohoto roku.

Oznamovací povinnost příjemce SPVPP

Příjemce SPVPP má povinnost do 15 dnů oznámit příslušné krajské pobočce ÚP ČR skutečnosti, které jsou rozhodné pro nárok na tento příspěvek, a to především ukončení dohody o výkonu pěstounské péče nebo zrušení správního rozhodnutí o určení práv a povinností při výkonu pěstounské péče.

Příslušná krajská pobočka ÚP ČR poté rozhodne o změně výše SPVPP nebo o zastavení jeho výplaty. Vrátit část SPVPP za kalendářní měsíce, v nichž netrvala dohoda o výkonu pěstounské péče nebo správní rozhodnutí, má příjemce SPVPP pouze v případě, že dohoda o výkonu pěstounské péče nebo správní rozhodnutí v kalendářním roce trvaly po dobu kratší než 6 kalendářních měsíců.

Čerpání SPVPP

SPVPP lze použít:

- na pokrytí osobních, provozních a věcných výdajů spojených se zajištěním práv a povinností osoby pečující a osoby v evidenci podle ZSPOD,
- na sledování výkonu pěstounské péče,
- na poskytování poradenství podle vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení ZSPOD.

Pěstounským rodinám je třeba zajišťovat takové služby, které souvisejí s výkonem pěstounské péče, danou péčí zkvalitňují a zároveň pomáhají předcházet jejímu selhávání. Tyto služby jsou doprovázející organizace povinny uhradit ze SPVPP přednostně. Poté je možné z něho uhradit náklady na pracovníky, kteří budou sjednávat, zajišťovat poradenství osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem, či poskytovat nebo zprostředkovávat další služby, dále náklady na provozní či věcné výdaje. (Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD, 2018)

Ze SPVPP lze hradit výdaje, které vznikly v době trvání platné dohody o výkonu pěstounské péče nebo v době účinnosti správního rozhodnutí, které dohodu

nahrazuje. (Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD, 2018)

Jelikož SPVPP není dotací, ale jiný neinvestiční transfer ze státního rozpočtu, nemusejí doprovázející organizace provádět vyúčtování jeho použití a čerpání. Jsou však povinny zaúčtovat prostředky SPVPP, aby bylo možné sledovat jeho čerpání a zabezpečit dodržení jejich účelového charakteru. (Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD, 2018)

Kontrola čerpání SPVPP

K veřejnosprávní kontrole využití SPVPP jeho příjemcem z hlediska dodržení zákonem vymezeného účelu a z hlediska splnění kritéria hospodárnosti, účelnosti a efektivnosti je příslušný ÚP ČR působící ve svých krajských pobočkách a pobočce pro hlavní město Prahu jako poskytovatel veřejné finanční podpory v souladu se zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole a zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole. (Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD, 2018)

Veřejnosprávní kontrola zahrnuje kontrolu:

- předběžnou,
- průběžnou,
- následnou.

Předmětem kontroly u doprovázejících organizací je kontrola dokladů týkajících se výdajů a služeb hrazených ze SPVPP, jakož i účetních záznamů vedených doprovázejícími organizacemi. V případě zjištění nesrovnalostí v dokladech nebo nedostatku ve využívání prostředků ze SPVPP uloží krajská pobočka ÚP ČR doprovázející organizaci opatření k nápravě a stanoví jí lhůtu k přijetí nápravných opatření. V případě, že doprovázející organizace nerealizuje uložené nápravné opatření či ho přijme opožděně, může jí krajská pobočka ÚP ČR uložit pokutu až

do výše 1 000 000 Kč dle zákona o finanční kontrole. (Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD, 2018)

*„Z hlediska dodržení kritéria hospodárnosti a efektivnosti vynakládání prostředků z veřejné finanční podpory je podstatné, aby příjemce státního příspěvku při úhradě nákladů nebo části nákladů na služby a pomoc, poskytované osobě pečující/v evidenci a svěřeným dětem, zohledňoval **ceny obvyklé** v daném místě a v daném čase, tj. aby ve srovnání s cenou obvyklou nebyly náklady hrazené nebo částečně hrazené služby či pomoci neodůvodněně a nepřiměřeně vyšší.“* (Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., ZSPOD, 2018, s: 2)

Tato kapitola měla za úkol představit SPVPP, který slouží k financování podpory a pomoci pěstounským rodinám. Jedná se o poměrně nový institut, neboť byl do právního řádu ČR přijat novelou ZSPOD od roku 2013. Jak vnímají jeho přijetí, přínos, metodické vedení pracovníci doprovázejících organizací, po šesti letech od jeho účinnosti, budu zjišťovat ve výzkumné části diplomové práce.

První věcí, kterou budu ohledně SPVPP zjišťovat je jeho metodické ukotvení. SPVPP „spadá“ pod resort MPSV, který jako úřad s celostátní působností, vydává ohledně jeho metodiky pokyny, které jsou závazné jak pro krajské úřady, doprovázející organizace, ale i pro Úřad práce ČR. Doprovázející organizace jsou nadále metodicky vedeny krajským úřadem, v jehož obvodu mají sídlo, nikoliv však Úřad práce ČR. Výplatu SPVPP a kontrolu jeho čerpání má v kompetenci Úřad práce ČR, v jehož obvodu se nachází sídlo doprovázející organizace. Ohledně čerpání SPVPP tedy spolupracují doprovázející organizace s MPSV, krajskými úřady a ÚP ČR. V praxi to znamená, že se doprovázející organizace musejí řídit metodickými pokyny příslušných krajských úřadů, které nejsou známy kontrolnímu úřadu, tedy ÚP ČR. Jak se s tímto vypořádávají pracovníci doprovázejících organizací, je jedním z témat výzkumné části diplomové práce.

Jak jsem se již zmiňovala, SPVPP nemusejí doprovázející organizace zúčtovat. Tímto není zřejmé, zda přiznanou částku SPVPP na kalendářní rok spotřebují nebo zda si nevyčerpané prostředky převádějí na další kalendářní roky. Zda je výše SPVPP adekvátní a přeměřená vzhledem k potřebám pěstounských rodin, bude další věc, na kterou se zaměřím ve výzkumné části mé závěrečné práce.

Doprovázejícím organizacím nevzniká povinnost vrátit část SPVPP za měsíce, v nichž netrvaly dohody o výkonu pěstounské péče nebo správní rozhodnutí, jestliže tyto dohody o výkonu pěstounské péče nebo správní rozhodnutí trvaly po dobu alespoň 6 měsíců v kalendářním roce. V praxi tedy nastávají situace, že je na jednu osobu pečující nebo osobu v evidenci vyplacen po část roku SPVPP ze státního rozpočtu dvakrát. Jedná se o případy, kdy se osoba pečující nebo osoba v evidenci po uplynutí 6 měsíců v kalendářním roce rozhodne změnit doprovázející organizaci. Původní doprovázející organizace není povinna vrátit část SPVPP, i když již osobě pečující nebo osobě v evidenci neposkytuje doprovázení a následné doprovázející organizaci je vyplacen SPVPP, neboť došlo k uzavření nové dohody o výkonu pěstounské péče. Výzkumným šetřením budu zjišťovat u pracovníků doprovázejících organizací, zda nedochází, ať už ze strany jejich organizace či jiných doprovázejících organizací, k zneužívání tohoto ustavení ZSPOD.

Závěrečné shrnutí teoretické části

Nosným tématem této diplomové práce je SPVPP, tudíž se v první kapitole teoretické části věnuji právní úpravě a systému sociálně-právní ochrany dětí, pod kterou SPVPP „spadá“. SPVPP je určen na podporu pěstounské péče, která je jednou z forem náhradní rodinné péče. Další kapitola tedy popisuje formy náhradní rodinné péče v ČR, aby bylo čtenáři zřejmé, v čem se pěstounská péče shoduje a v čem liší od ostatních forem náhradní rodinné péče. Komparaci pěstounské péče v ČR s pěstounskou péčí ve Velké Británii je věnována třetí kapitola teoretické části diplomové práce. Výplatě SPVPP musí předcházet sepsání dohody o výkonu pěstounské péče mezi osobou pečující nebo osobou v evidenci a doprovázející organizací. A právě dohodě o výkonu pěstounské péče je věnována další kapitola. Konečná část diplomové práce popisuje nosné téma, tedy SPVPP.

Výzkumná část navazuje na teoretickou část. Mojí snahou bude, na základě kvalitativního výzkumu, zjistit názory pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na SPVPP.

METODICKÁ ČÁST

6 Metodika výzkumného šetření

V této kapitole se budu zabývat hlavním cílem výzkumného šetření a dílčími cíli, které následně transformuji do tazatelských otázek. Dále se zaměřím na charakteristiku a důvody zvolené strategie výzkumu, na použité metody a techniky. Blíže specifikuji podcíle, výzkumný vzorek, organizaci a průběh výzkumu.

6.1 Hlavní a dílčí cíle

Hlavním cílem výzkumné části diplomové práce je **zjistit názory pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na neinvestiční transfer ze státního rozpočtu „státní příspěvek na výkon pěstounské péče“, který je upravený v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.**

Tento cíl je rozdělen do následujících dílčích cílů a podcílů:

Dílčí cíl č. 1:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na metodické a právní ukotvení SPVPP.

Podcíl č. 1:

Zjistit, zda pracovníkům doprovázejících organizací vyhovuje současné metodické a kontrolní ukotvení SPVPP.

Snahou tohoto podcíle bude zjistit názor pracovníků doprovázejících organizací na rozlišitelnost metodického a kontrolního ukotvení SPVPP, tedy jak jim rozdělení

metodické činnosti na krajské úřady a kontrolní činnosti na krajské pobočky ÚP ČR vyhovuje v praxi. Příkladem může být v rámci čerpání SPVPP zohledňování cen v místě a čase obvyklých, což stanovuje Instrukce MPSV č. 14/2014 „*Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů*“. V této Instrukci MPSV však není stanoveno, jakým způsobem či čím se řídit při stanovování cen v místě a čase obvyklých. Tuto situaci může upravit krajský úřad svým metodickým pokynem pro doprovodné organizace v rámci své působnosti. Pro krajské pobočky ÚP ČR však není metodický pokyn vydaný krajským úřadem závazný, víceméně ho nemají k dispozici, tudíž se jím při kontrole čerpání SPVPP neřídí. S tímto souvisí i zjištění, s kým doprovázející organizace v rámci praxe více komunikují, tedy na koho se ohledně metodického vedení více obracejí, zda na metodický nebo kontrolní orgán.

Podcíl č. 2

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na výši SPVPP.

Cílem tohoto podcíle bude zjištění, zda částka která je poskytována doprovázejícím organizacím na uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, je přiměřená na vynakládání služeb a pomoci pěstounským rodinám. Jak jsem již v teoretické části diplomové práce zmiňovala, SPVPP nemusejí doprovázející organizace zúčtovávat, tudíž není zřejmé, zda je poskytovaná částka nedostačující, odpovídající nebo nadnesená vzhledem k potřebám pěstounských rodin a doprovázejících organizací. V případě, že doprovázející organizace nevyčerpá prostředky SPVPP v daném roce, budu zjišťovat, zda tyto nevyčerpané prostředky dobrovolně vracejí na účet příslušné krajské pobočky ÚP ČR, nebo je využívají v dalším kalendářním roce.

Podcíl č. 3:

Zjistit, jaké zkušenosti z praxe mají pracovníci doprovázejících organizací s právem nevracet poměrnou část SPVPP v případech, kdy dohoda o výkonu pěstounské péče trvala déle než 6 měsíců v kalendářním roce u jedné doprovázející organizace.

Zda v praxi nedochází k zneužívání tohoto ustanovení ZSPOD, bude záměrem tohoto podcíle. V případě, že osoba pečující nebo osoba v evidenci podá u doprovázející organizace výpověď dohody o výkonu pěstounské péče, která trvala více než 6 měsíců v kalendářním roce, nevrací doprovázející organizace poměrnou část SPVPP. Následně doprovázející organizaci je poté vyplacen SPVPP, a to za měsíce, ve kterých trvala dohoda o výkonu pěstounské péče. Například v měsíci lednu uzavře osoba pečující s doprovázející organizací dohodu o výkonu pěstounské péče, tudíž je doprovázející organizaci vyplacen SPVPP ve výši 48.000,- Kč. Osoba pečující poté v červenci téhož roku podá výpověď dohody o výkonu pěstounské péče a s další doprovázející organizací uzavře ještě v červenci novou dohodu o výkonu pěstounské péče. Původní organizaci byl vyplacen na kalendářní rok SPVPP ve výši 48.000,- Kč, a protože dohoda o výkonu pěstounské péče trvala u této doprovázející organizace déle než 6 kalendářních měsíců, nemusí vracet jeho poměrnou část. Následující organizaci byl poté vyplacen za měsíce, ve kterých trvala dohoda o výkonu pěstounské péče, tedy od července do prosince, SPVPP ve výši 24.000,- Kč. Na jednu osobu pečující je tedy vyplaceno ze státního rozpočtu místo 48.000,- Kč celkem 72.000,- Kč SPVPP. Paradoxem je, že původní doprovázející organizace nemusela v 6 měsících trvání dohody o výkonu pěstounské péče uhradit žádnou pomoc, službu či vzdělávání, byť na tuto osobu pečující obdržela SPVPP ve výši 48.000,- Kč. Další věcí může být záměrné vyměňování osob pečujících či osob v evidenci mezi doprovázejícími organizacemi a tím i čerpání zvýšené částky SPVPP na jednu uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče.

Dílčí cíl č. 2:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na možnosti využití SPVPP.

Podcíl č. 1:

Zjistit, zda jsou práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci, stanovená v ZSPOD, vyhovující pro praxi doprovázení pěstounských rodin.

Podcíl č. 2:

Zjistit, zda by pro zkvalitnění výkonu pěstounské péče měla být přijata do ZSPOD další odborná pomoc či služba, tedy zda existuje nějaká oblast v rámci doprovázení pěstounských rodin, která není zákonem upravená.

Podcíl č. 3:

Zjistit, jakým způsobem se pracovníci doprovázejících organizací vypořádávají se stanovováním cen v místě a čase obvyklých.

Při vynakládání prostředků ze SPVPP musejí doprovázející organizace zohledňovat ceny v místě a čase obvyklé, což znamená, že nemohou hradit za odborné služby či pomoc částky neodůvodněně a nepřiměřeně vyšší. Jak stanovit, čím se řídit, jak postupovat při určování cen v místě a čase obvyklých, však není metodicky ze strany MPSV upraveno. Kompetence v této oblasti mají doprovázející organizace, tudíž budu zjišťovat, jak ceny v místě a čase obvyklé realizují doprovázející organizace v praxi.

Podcíl č. 4:

Zjistit, jaké ceny v místě a čase obvyklé zohledňují doprovázející organizace v případech, kdy je služba či pomoc poskytována organizací v jiném regionu.

V rámci doprovázení pěstounských rodin je časté, že je služba poskytována organizací, která má sídlo v jiném regionu, tudíž se liší i ceny v místě a čase obvyklé. Instrukce MPSV č. 14/2014 „*Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve*

znění pozdějších předpisů“ tyto situace neupravuje. Příkladem může být zajištění povinného vzdělávání osobě pečující organizací, která má sídlo v Praze, neboť poskytuje vzdělávání, které je přínosné pro danou pěstounskou rodinu. Ceny obvyklé v Praze jsou vyšší než v Kraji Vysočina. Otázkou zůstává, zda doprovázející organizace zohledňují ceny v místě obvyklé pro Kraj Vysočinu, či akceptují ceny v místě obvyklé pro Prahu.

Dílčí cíl č. 3:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na institut dohod o výkonu pěstounské péče.

Podcíl č. 1:

Zjistit, jak se doprovázející organizace v praxi vypořádávají se situacemi, kdy si osoba pečující nebo osoba v evidenci odmítá plnit svoje povinnosti stanovené v ZSPOD.

ZSPOD stanovuje osobám pečujícím a osobám v evidenci práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče. V případě, že osoba pečující nebo osoba v evidenci odmítá tyto povinnosti plnit, nemá doprovázející organizace zákonné „nástroje“, které by jí v těchto situacích pomáhaly. V případě kontroly, ať už ze strany krajských úřadů, ÚP ČR či MPSV, bude však neplnění povinnosti osoby pečující nebo osoby v evidenci doprovázející organizaci vytýkáno. Příkladem je situace, kdy je babičce do pěstounské péče svěřeno vnouče, a to z důvodu psychické poruchy jeho matky. Babička odmítá plnit svoji povinnost v podobě vzdělávání, neboť již vychovala své tři děti a tudíž se domnívá, že je vzdělávání pro ni zbytečné. Navíc se z důvodu svého stáří necítí na vzdělávacích seminářích příjemně. Samostudium či e-learning taktéž odmítá, již na to nestačí. Pro doprovázející organizace je tato situace téměř neřešitelná. Pěstounka si sice neplní svoje zákonné povinnosti, ale péči o své vnouče zvládá v pořádku. Jak se s těmito případy vypořádávají doprovázející organizace, bude tématem zjištění tohoto podcíle.

Podcíl č. 2:

Zjistit, jaká je spolupráce s osobou pečující nebo osobou v evidenci a následné doprovázející organizace v případě podání výpovědi dohody o výkonu pěstounské péče.

Pokud osoba pečující nebo osoba v evidenci hodlá změnit doprovázející organizaci a podá výpověď, je nutná spolupráce osoby pečující nebo osoby v evidenci, původní doprovázející organizace a budoucí doprovázející organizace, případně příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností, neboť dohody o výkonu pěstounské péče na sebe musí plynule navazovat. Zda tato spolupráce funguje v praxi, bude záměrem tohoto podcíle.

6.2 Transformace dílčích cílů do tazatelských otázek

Tab. 1 Přehled transformace dílčích cílů do tazatelských otázek

Hlavní cíl: Zjistit názory pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na neinvestiční transfer ze státního rozpočtu „<i>státní příspěvek na výkon pěstounské péče</i>“, který je upraven v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů		
Dílčí cíle - DC	Podcíle	Otázky pro rozhovor
DC 1 Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na metodické a právní ukotvení SPVPP.	DC 1.1 Zjistit, zda pracovníkům doprovázejících organizací vyhovuje současné metodické a kontrolní ukotvení SPVPP.	TO 1 Je pro Vás v praxi vyhovující rozdělení metodické činnosti ohledně SPVPP na krajské úřady a kontrolní činnosti na ÚP ČR?
	DC 1.2 Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na výši SPVPP.	TO 2 Vyčerpáte či nevyčerpáte všechny prostředky SPVPP, které byly Vaší organizaci přiznány pro daný kalendářní rok? TO 3 Vracíte nevyčerpané prostředky SPVPP na účet příslušné krajské pobočky ÚP ČR nebo je využíváte pro doprovázení pěstounských rodin v dalším kalendářním roce? (Tato tazatelská otázka je určená pro organizace, které v TO 2 odpoví, že SPVPP v daném kalendářním roce nespotřebují).
	DC 1.3 Zjistit, jaké zkušenosti z praxe mají pracovníci doprovázejících organizací s právem nevracet poměrnou část SPVPP v případech, kdy dohoda o výkonu pěstounské péče trvala déle než 6 měsíců v kalendářním roce u jedné doprovázející organizace.	TO 4 Máte v rámci Vaší organizace nějaké zkušenosti s tím, že by docházelo, ať už ze strany pěstounů či jiných doprovázejících organizací ke zneužívání práva nevracet poměrnou část SPVPP, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče trvala déle než 6 měsíců v daném kalendářním roce a tím i k čerpání většího finančního obnosu SPVPP?

Zdroj: *Vlastní*

Tab. 1 Přehled transformace dílčích cílů do tazatelských otázek

DC 2 Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na možnosti využití SPVPP.	DC 2.1 Zjistit, zda jsou práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci stanovená v ZSPOD vyhovující pro praxi doprovázení pěstounských rodin.	TO 5 Vnímáte, že zákonná práva a povinnosti pěstounů jsou pro výkon pěstounské péče vyhovující, tedy dobře nastavená?
	DC 2.2 Zjistit, zda by pro zkvalitnění výkonu pěstounské péče měla být přijata do ZSPOD další odborná pomoc či služba, tedy zda existuje nějaká oblast v rámci doprovázení pěstounských rodin, která není zákonem upravená.	TO 6 Je nějaká odborná služba či pomoc, kterou byste na základě dosavadní praxe doporučila, aby byla poskytována pěstounským rodinám?
	DC 2.3 Zjistit, jakým způsobem se pracovníci doprovázejících organizací vypořádávají se stanovováním cen v místě a čase obvyklých.	TO 7 Máte v rámci své organizace vydaný vnitřní předpis, který určuje ceny v místě a čase obvyklé, případně jakým postupem je určujete?
	DC 2.4 Zjistit, jaké ceny v místě a čase obvyklé zohledňují doprovázející organizace v případech, kdy je služba či pomoc poskytována organizací v jiném regionu.	TO 8 Pokud proplácíte službu či pomoc poskytovanou v jiném regionu, zohledňujete ceny v místě obvyklé pro Váš region či pro region, který službu poskytuje?
DC 3 Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na institut dohod o výkonu pěstounské péče.	DC 3.1 Zjistit, jak se doprovázející organizace v praxi vypořádávají se situacemi, kdy si osoba pečující nebo osoba v evidenci odmítá plnit svoje povinnosti stanovené v ZSPOD.	TO 9 Jak řešíte případy, kdy si pěstouni odmítají plnit své zákonné povinnosti?
	DC 3.2 Zjistit, jaká je spolupráce s osobou pečující nebo osobou v evidenci a následně doprovázející organizace v případě podání výpovědi dohody o výkonu pěstounské péče	TO 10 Jaká je následná spolupráce s pěstouny či jinými doprovázejícími organizacemi v případech, kdy pěstoun u Vaší organizace vypoví dohodu o výkonu pěstounské péče?

Zdroj: Vlastní

6.3 Metoda výzkumného šetření

Pro realizaci výzkumného šetření jsem si zvolila kvalitativní výzkum, a to z důvodu, že kvalitativní strategie umožňuje sbírat data v přirozeném prostředí a na získané informace od respondenta můžeme reagovat tím, že otázky lze nadále modifikovat nebo doplňovat. (Hendl, 2005) Jedná se tedy o přirozenější získávání informací než v tradičním kvantitativním výzkumu. „*V dobrém kvalitativním výzkumu tak výzkumník nezůstává skryt v anonymitě za svým dotazníkem, ale vstupuje do kontaktu s účastníkem způsobem, který vede ke sdílení osobních a intimních informací.*“ (Barket, 1999, s. 10) Hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je objasnit, jak lidé interpretují jevy sociálního světa, svoje zkušenosti a snahu těmto jevům porozumět. (Hendl, 2005)

Kvalitativní výzkum jsem zvolila i z důvodu, že se týká života lidí, jejich chování, ale také chodu organizací nebo vzájemných vztahů. (Strauss, A.; Corbinová, J; 1999)

Výhodou kvalitativního výzkumu je jeho užitá hodnota, tedy možnost bezprostředního využití výsledků.

6.4 Kvalitativní nástroj

Kvalitativní přístup nabízí několik metod získání dat. Pro zvolení vhodné techniky je dobré řídit se tím, co zkoumáme. Pokud se zaměřujeme na soukromí lidí nebo nás zajímají jejich názory či pocity, doporučuje Hendl (2005) použít rozhovor nebo dotazník. Pro svůj výzkum jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor. Tato technika mi umožňuje získat odpovědi na otázky týkající se klíčových témat a zároveň mi nabízí možnost pružné reakce v průběhu rozhovoru a jeho rozšiřování o další témata. Tímto mohu průběh rozhovoru přizpůsobit tak, aby působil přirozeně a plynule.

Získaná data průběžně zpracovávám metodou kvalitativní analýzy. Výsledné zjištění interpretuji v kapitole 7 empirické části diplomové práce.

6.5 Charakteristika výzkumného souboru

S náhradní rodinnou péčí mám profesní zkušenost, neboť pracuji na ÚP ČR jako referent nepojistných sociálních dávek. Náplň mé práce spočívá ve vyplácení SPVPP a kontrole jeho čerpání u doprovázejících organizací v Kraji Vysočina. Z tohoto důvodu mám přehled o stavu doprovázejících organizací v Kraji Vysočina, tedy například o počtu uzavřených dohod o výkonu pěstounské péče u každé z doprovázejících organizací, chodu organizace či personálního zastoupení. S pracovníci¹⁸ doprovázejících organizací úzce spolupracuji, ať už telefonicky, e-mailem či osobně, tudíž jsem si od zvolení tématu mé diplomové práce, tedy od dubna 2018, na základě vzájemné spolupráce vytypovávala pracovnice, které oslovím pro svůj výzkum. V říjnu 2018 jsem se s vytypovanými pracovníci doprovázejících organizací telefonicky spojila, seznámila je se záměrem mého výzkumu a dotázala se jich, zda by byly ochotny se mnou spolupracovat. Nakonec všechny oslovené pracovnice se spoluprací souhlasily, i když je mi známo, že mě neodmítly pouze z důvodu naší vzájemné a dobré spolupráce. Každá z oslovených pracovnic měla obavy, aby svými názory neohrozila své vztahy na pracovišti. Až po ujištění, že jejich identita včetně doprovázejících organizací zůstane anonymní a poskytované informace budou využity pouze pro mou závěrečnou práci, souhlasily se svým zapojením do výzkumu. Zároveň jsem pracovnícím slíbila, že do své diplomové práce uvedu, že se jedná o jejich osobní názory, získané na základě profesní praxe, nikoli o názory celé doprovázející organizace. Jako hlavní kritérium pro oslovení konkrétních pracovnic jsem volila délku trvání jejich profesní praxe, alespoň po dobu 3 let, neboť se domnívám, že pouze na základě již získaných profesních zkušeností mi mohou pomoci s výzkumným cílem. Výběr pracovnic nebyl vůbec jednoduchý, a to z důvodu, že i v organizacích zabývajících se sociálně-právní ochranou dětí, je v posledních letech velká fluktuace pracovníků.

¹⁸ Poznámka autora - uvedeny jsou pouze pracovnice, nikoli pracovníci, neboť jsem se v rámci své pracovní činnosti nesetkala se sociálním pracovníkem doprovázející organizace mužského rodu.

Další kritérium bylo, aby ve výzkumném souboru byly zastoupeny jak pracovníce z obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, tak i pracovníce z organizací, které jsou pověřeny k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Pro úplnost uvádím, že v Kraji Vysočina máme celkem 17 doprovázejících organizací, z toho je 13 obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a 5 pověřených právnických osob k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Výzkumný soubor tvoří sedm pracovníků z doprovázejících organizací v Kraji Vysočina. Čtyři pracovníce jsou zaměstnankyně obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a tři pracovníce pracují v organizacích, které jsou k výkonu sociálně-právní ochrany pověřeny.

Respondentka 1¹⁹ pracuje již 20 let na obecním úřadě obce s rozšířenou působností v malém městě. Doprovázení pěstounských rodin činí 0,2 úvazku její pracovní náplně, ostatní činnost spočívá ve výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Tato doprovázející organizace pracuje pouze s malým počtem pěstounů, přičemž jsou to jenom osoby pečující. Kromě jedné osoby pečující jsou ostatní pěstouni v příbuzenském vztahu ke svěřenému dítěti. Podle názoru respondentky je spolupráce s pěstounskými rodinami na dobré úrovni. Hlavní důvod spatřuje v tom, že pocházejí z malého města a dále, že všechny osoby pečující již osobně znala před jejich výkonem pěstounské péče.

Respondentka 2 pracuje 5 let na obecním úřadě obce s rozšířenou působností ve větším městě. Od začátku svého působení v této doprovázející organizaci se zabývá pouze doprovázením pěstounských rodin. Organizace má ve své evidenci osoby pečující i osoby v evidenci. Z důvodu doprovázení většího počtu pěstounských rodin nespolupracuje se všemi pěstouny, ale pouze s pěstounskými rodinami, které jí byly doprovázející organizací přiděleny.

¹⁹ Pracovnice doprovázejících organizací jsem z důvodu zachování anonymity označila respondentka 1 – respondentka 7.

Respondentka 3 pracuje 3 roky na obecním úřadě obce s rozšířenou působností ve větším městě. Její pracovní místo bylo vytvořeno právě z důvodu doprovázení pěstounských rodin a celý její plat je poskytován ze SPVPP. Doprovázení pěstounských rodin činí 0,6 úvazku její pracovní náplně, ostatní činnost spočívá v administrativě ohledně SPVPP, například organizování školení pro pěstouny nebo podávání žádostí o SPVPP. Doprovázející organizace spolupracuje s osobami pečujícími i osobami v evidenci.

Respondentka 4 pracuje 15 let na obecním úřadě obce s rozšířenou působností v malém městě. Doprovázení pěstounských rodin činí 0,5 úvazku její pracovní náplně, a to z důvodu malého počtu uzavřených dohod o výkonu pěstounské péče. V rámci své pracovní náplně se dále věnuje výkonu sociálně-právní ochrany dětí. I tato respondentka vidí výhodu malého města ohledně spolupráce s pěstounskými rodinami.

Respondentka 5 pracuje 4 roky v organizaci, která byla pověřena k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Tato organizace má ve své kompetenci více činností, ale respondentka 5 se věnuje pouze doprovázení pěstounských rodin. Organizace spolupracuje s poměrně velkým počtem pěstounských rodin a její snahou je, v tomto směru se i nadále rozšiřovat. Spolupracuje s osobami pečujícími i osobami v evidenci.

Respondentka 6 pracuje 7 let v organizaci, která byla pověřena k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Výkonem doprovázení pěstounských rodin se zabývá třetím rokem. Prioritní činností této organizace není doprovázení pěstounských rodin, jde pouze o okrajovou činnost, proto evidují pouze malý počet dohod o výkonu pěstounské péče. Ani v budoucnu nechtějí počet dohod o výkonu pěstounské péče rozšiřovat. Doprovázení poskytují pouze osobám pečujícím.

Respondentka 7 pracuje 3 roky v organizaci, která byla pověřena k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Jelikož byla přijata do pracovního poměru jako zástup za rodičovskou dovolenou, bude jí nyní pracovní poměr ukončen. Organizace spolupracuje s větším počtem pěstounských rodin, které tvoří pouze osoby pečující.

Organizace má v úmyslu se nadále v této činnosti rozšiřovat, a to i zavedením svých poboček v jiných městech.

6.6 Organizace a průběh výzkumného šetření

Jak jsem již zmiňovala, první kontakt s pracovníci doprovázejících organizací se uskutečnil v rámci telefonické komunikace. Taktéž domluva ohledně osobního setkání proběhla telefonicky. Rozhovory se všemi respondentkami probíhaly v kavárnách či čajovnách, a to ve městech působiště jejich organizace. V sídle organizace neproběhl žádný z rozhovorů, a to z důvodu zachování anonymity respondentek.

Rozhovory s respondentkami byly naplánovány na leden 2019. Všechna setkání proběhla v předem domluvených termínech. Po úvodním představení jsem respondentky seznámila s obsahem mé diplomové práce, pro kterou realizují toto výzkumné šetření. Respondentky jsem opětovně ujistila, že identita jejich i doprovázejících organizací zůstane anonymní a poskytované informace budou využity pouze pro mou závěrečnou práci. Rozhovor probíhal polostrukturovanou formou dle předem připravených otázek. Odpovědi na otázky jsem si zaznamenávala do sešitu, neboť žádná z respondentek nesouhlasila s nahráváním rozhovorů na záznamové zařízení. Domnívám se, že i způsob zaznamenávání rozhovorů do sešitu byl vhodnější, a to z důvodu větší otevřenosti a upřímnosti respondentek.

Nyní popíši průběh jednotlivých setkání.

S respondentkou 1 jsem se setkala dne 21. 1. 2019 v čajovně ve městě sídla doprovázející organizace, ve které pracuje. Setkání trvalo zhruba 3 hodiny. Respondentku 2 jsem taktéž navštívila ve městě sídla doprovázející organizace, a to 18. 1. 2019. Rozhovor probíhal v kavárně a trval 1 hodinu. S respondentkou 3 jsem se setkala dne 3. 1. 2019 v kavárně, která sídlí ve městě sídla doprovázející

organizace, ve které respondentka 3 pracuje. Toto setkání trvalo nejdelší dobu, a to zhruba 3 hodiny. Respondentku 4 jsem taktéž navštívila v místě jejího pracoviště dne 7. 1. 2019. Na mé otázky respondentka 4 odpovídala zhruba 1,5 hodiny. Respondentka 5 mi umožnila setkání v kavárně dne 8. 1. 2019 ve městě jejího pracoviště. Rozhovor trval zhruba 2 hodiny. S respondentkou 6 trval rozhovor 1,5 hodiny, a to v kavárně, která se nachází ve stejném městě jejího pracoviště. Setkání proběhlo dne 16. 1. 2019. S respondentkou 7 jsem se setkala taktéž 16. 1. 2019 v čajovně. Odpovědím na otázky jsme věnovaly zhruba 2 hodiny.

EMPIRICKÁ ČÁST

7 Výsledky výzkumného šetření

V této části diplomové práce interpretuji zjištěná data, která jsem získala během rozhovorů s respondentkami. Rozhovory probíhaly polostrukturovanou formou, získané informace jsem zaznamenávala do předem připraveného sešitu. Analýza je rozdělena na první, druhý a třetí dílčí cíl a vždy následuje shrnutí.

7.1 Analýza a interpretace prvního dílčího cíle

První dílčí cíl (DC 1) zní: **Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na metodické a právní ukotvení SPVPP.** Je rozdělen do tří podcílů DC1.1 – DC 1.3.

7.1.1 DC 1.1 Zjistit, zda pracovníkům doprovázejících organizací vyhovuje současné metodické a kontrolní ukotvení SPVPP. (TO1)

Z rozhovorů vyplynulo, že všem respondentkám nevyhovuje současné nastavení metodické činnosti SPVPP na krajské úřady a kontrolní činnosti SPVPP na ÚP ČR. Uvádějí, že v praxi je tento systém chaotický, nepřehledný a zbytečně administrativně zatěžující. Domnívají se, že sjednocení těchto činností pod jeden úřad by znamenalo zjednodušení a zefektivnění činnosti doprovázejících organizací. Respondentka 4 uvádí: *„Myslím si, že ten kdo nás metodicky řídí, by měl zároveň kontrolovat, zda v souladu s touto metodikou postupujeme.“* Na položenou doplňující otázku, pod jaký úřad by měl SPVPP tedy spadat, neměla žádná z respondentek vyhraněný názor. Jediná respondentka 1 uvedla: *„Je mi to celkem jedno, ale v zásadě nejvíce komunikuji s úřadem práce, ať už ohledně žádostí, dohod nebo kolem jeho čerpání, tudíž by asi nebylo od věci, aby spadal pod*

něj. Myslím si, že mají větší praktické zkušenosti, neboť jezdí i na kontroly.“ Největší podíl nespokojenosti respondentek tkví v tom, že často nevědí, na koho se mají obrátit v případě potřeby nějaké rady či konzultace, neboť každý „krok“ ohledně SPVPP vyřizuje jiný úřad. Jako příklad uvedla respondentka 7 žádost o SPVPP, kterou vyřizuje krajská pobočka ÚP ČR, ale dohody o výkonu pěstounské péče, které jsou přílohou žádosti o SPVPP, mají v kompetenci krajské úřady. „... je tedy časté, že při podání žádosti o SPVPP na úřad práce se na mě obrátí pracovníce tohoto úřadu s tím, že přiložená dohoda o výkonu pěstounské péče je uzavřena k nesprávnému datu. Nicméně o stanovisko, k jakému datu by měla být dohoda uzavřena, musím požádat krajský úřad. Když to úřad práce ví a zná, proč se musím dotazovat jinam? Vůbec tomu nerozumím, vždyť všichni patříme pod MPSV.“ Respondentka 6 vidí problém zejména v kontrolní činnosti. „Když vím, že nás bude kontrolovat úřad práce, je pro mě přirozenější, dotázat se ho, zda je možné, to či ono pěstounům proplatit, i když vím, že nepostupují správně a měla bych se obrátit na kraj.“ Stejně jako respondentka 6 i ostatní respondentky se ohledně možnosti čerpání SPVPP dosud neobrátily na svůj metodický orgán, ale pouze na kontrolní orgán, tedy krajskou pobočku ÚP ČR.

7.1.2 DC 1.2 Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na výši SPVPP. (TO 2, TO 3)

Ohledně výše SPVPP byly velmi rozdílné odpovědi u respondentek, které pracují na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, od respondentek pracujících v organizacích, které jsou k výkonu sociálně-právní ochrany dětí pověřeny. Všechny respondentky z obecních úřadů obcí s rozšířenou působností uvedly, že ještě v žádném roce jejich organizace nespotřebovala všechny prostředky SPVPP, které jim byly v daném roce přiznány. Na položenou doplňující otázku, zda se tedy domnívají, že je výše SPVPP nadnesená vzhledem k potřebám pěstounských rodin a doprovázejících organizací, odpověděly, že to takto nevnímají. Důvod nevyčerpání prostředků SPVPP vidí spíše ve vnitřních nařízeních jejich obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, které jim neumožňují používat tyto prostředky,

tak jak by uznaly za vhodné. Respondentka 3 uvádí: „*To není tak, že by neziskovky proplácely více služeb pěstounům nebo jim poskytovaly nadstandard. Oni se prostě mohou svobodněji rozhodovat. Když uznají, že potřebují dalšího pracovníka, tak ho přijmou! My musíme vše obhajovat, zdůvodňovat a pak záleží na radě, jestli nám to schválí a je jedno, jestli na to prostředky máme nebo nemáme.*“ Pracovnice obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zároveň uvádějí, že téměř žádné prostředky ze SPVPP nevyužívají na provozní nebo věcné náklady. „*Co vím, tak většina úřadů nevyužívá, stejně jako my, tento příspěvek na nájmy, vybavení kanceláří či nákup počítačů. Prostě ty peníze využíváme čistě na služby pro pěstouny, případně na plat nějakých pracovníků. Víte, přijde mi potom smutný, když se dozvím, že se naše práce hodnotí podle toho, kolik prostředků z příspěvku vyčerpáme. Opravdu to není tak, že by se neziskovky o pěstouny staraly více, ale prostě ty peníze využívají i jinak. Myslím si, že vykonaná práce by se neměla posuzovat podle toho, kolik peněz jste utratili, ale za co jste je utratili. Tedy kvalita nad kvantitou.*“, uvádí respondentka 1. Naproti tomu pracovnice organizací, které jsou k výkonu sociálně-právní ochrany dětí pověřeny, uvádějí, že jejich organizace většinou přidělené prostředky SPVPP na daný kalendářní rok spotřebují. Domnívají se, že částka SPVPP není nadnesená a umožňuje poskytovat pěstounům kvalitní a účelné služby, v čemž vidí prioritu. Respondentka 5 uvádí: „*Snažíme se pěstounům vyhledávat a nabízet taková školení, která je budou bavit a něco si z nich odnesou. Nevidíme smysl v tom, nahnat je na levné, nic neříkající školení jen pro to, abychom si mohli odškrtnout další úkol.*“ Respondentky, pracující v organizacích pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, dále uvádějí, že SPVPP zároveň využívají i na provozní a věcné výdaje. K uvedenému uvádí respondentka 7 následující: „*Pokud nám to instrukce ministerstva umožňuje, nevidím důvod, proč bychom je takto nevyužili. Nemyslím si, že je lepší, když se úřadům válejí na účtech.*“

Otázka ohledně možnosti vrácení nevyčerpaných prostředků na účet příslušné krajské pobočky směřovala pouze k pracovnícím obecních úřadů s rozšířenou působností. Všechny respondentky uvedly, že dosud žádné nevyčerpané prostředky

SPVPP jejich organizace nevracela, a že neznají důvod, proč tomu tak je. Respondentka 2 uvádí: „*Zřejmě na sebe nechceme nějak upozorňovat.*“

7.1.3 DC 1.3 Zjistit, jaké zkušenosti z praxe mají pracovníci doprovázejících organizací s právem nevracet poměrnou část SPVPP v případech, kdy dohoda o výkonu pěstounské péče trvala déle než 6 měsíců v kalendářním roce u jedné doprovázející organizace. (TO 4)

Respondentka 2, respondentka 5, respondentka 6 a respondentka 7 uvedly, že se nesetkaly v rámci své praxe s možným zneužíváním SPVPP v případech, kdy se nevrací poměrná část SPVPP, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče trvala déle než 6 měsíců v kalendářním roce. Respondentka 1, respondentka 3 a respondentka 4 nemají s tímto osobní zkušenost, ale zprávy, že se takto v praxi děje, mají již od některých pěstounů. Údajně dochází mezi dvěma doprovázejícími organizacemi k úmluvě ohledně výměny určitého počtu pěstounů, kterým jsou pak poskytována určitá privilegia. „*Zda je to skutečně pravda nebo pouze výmysl, nemohu říci.*“, uvádí respondentka 3. Respondentky zároveň uvedly, že jim není známo, zda se jedná i o doprovázející organizace v Kraji Vysočina, neboť zdroj informací, tedy pěstouni, jim to odmítli sdělit.

7.2 Shrnutí prvního dílčího cíle

Z výsledků prvního dílčího cíle, tedy zjištění názorů respondentek na právní a metodické ukotvení SPVPP, lze shrnout, že současné rozdělení metodické činnosti na krajské úřady a kontrolní činnosti na krajské pobočky ÚP ČR nevyhovuje žádné z respondentek, neboť v praxi je tento systém zbytečně komplikovaný. Přínosné se jim jeví sjednocení metodické a kontrolní činnosti pod jeden úřad. K rozdílným odpovědím mezi pracovníky obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a organizací, které jsou k výkonu sociálně-právní ochrany dětí pověřeny došlo u otázky týkající se vyčerpání přidělených prostředků SPVPP. Zatímco obecní úřady

obcí s rozšířenou působností nevyčerpají přiznané prostředky SPVPP v kalendářním roce, organizace pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí tyto prostředky vyčerpají. Nicméně ani pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností se nedomnívají, že je částka SPVPP nadnesená. Problém využití většího obnosu prostředků SPVPP vidí spíše ve vnitřních postupech jejich organizace. Zároveň zdůrazňují, že částka vyčerpaných prostředků ze SPVPP nepoukazuje na kvalitu péče o pěstounské rodiny, neboť lze ze SPVPP hradit i provozní a věcné výdaje organizace, které nemají s výkonem pěstounské péče žádnou spojitost. Posledním podcílem jsem zjistila, že část respondentek již zaznamenala, že některé doprovázející organizace zneužívají SPVPP v případech, kdy není povinnost vracet poměrnou část SPVPP. Zda je tomu tak v Kraji Vysočina, však nevědí. Žádná z respondentek s tímto možným zneužíváním SPVPP nemá osobní zkušenost a jejich doprovázející organizace tak nečiní.

7.3 Analýza a interpretace druhého dílčího cíle

Druhý dílčí cíl (DC 2) zní: **Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na možnosti využití SPVPP.**

7.3.1 DC 2.1 Zjistit, zda jsou práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci stanovená v ZSPOD vyhovující pro praxi doprovázení pěstounských rodin. (TO 5)

Všechny respondentky vnímají nastavení práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci v ZSPOD pozitivně a domnívají se, že jsou stanoveny účelně vzhledem k institutu pěstounské péče. Pro výkon praxe jim však nevyhovují „mantinely“, které musejí při poskytování služeb, pomoci či vzdělávání dodržovat, tedy striktní vymezení za co, v jaké výši nebo komu. Z důvodu, že každá pěstounská rodina je specifická a má jiné potřeby, nelze práva a povinnosti pěstounů zobecňovat. Pro příklad respondentka 4 uvádí: *„Jedním z práv pěstounů je poskytnutí psychologické pomoci, což je v pořádku. Problém je však v tom, že návštěvu psychologa můžeme*

proplatit pouze pěstounovi nebo svěřenému dítěti. A co vlastní děti pěstouna? Pokud se v rodině vyskytne problém, jsou do toho přeci také zavlečeny. Jestliže chceme problém vyřešit, musíme spolupracovat s celou rodinou. A je vůbec morální, abychom dělali rozdíly mezi dětmi v rodině?“ Respondentky by tedy uvítaly větší „volnost“ při rozhodování, aby mohly lépe reagovat na potřeby každé pěstounské rodiny. „... služby byly zavedeny, aby pěstounská péče lépe fungovala. Proto bychom tedy měly zhodnotit, my sociální pracovnice, co je pro rodinu dobré.“, uvádí respondentka 7. Respondentky si uvědomují, že určitá pravidla při poskytování práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci musejí být stanovena, aby nedocházelo k zneužívání peněz vynakládaných ze státního rozpočtu. Jsou však přesvědčeny, že lze najít i jiné způsoby, jak to vyřešit. „*Pokud bychom chtěli poskytnout nějakou výjimečnou či dražší službu, museli bychom to odůvodnit, proč tak činíme. Přirovnala bych to ke správnému uvážení.*“, dodává pro příklad respondentka 5.

7.3.2 DC 2.2 Zjistit, zda by pro zkvalitnění výkonu pěstounské péče měla být přijata do ZSPOD další odborná pomoc či služba, tedy zda existuje nějaká oblast v rámci doprovázení pěstounských rodin, která není zákonem upravená. (TO 6)

Respondentka 2, respondentka 4, respondentka 5, respondentka 6 a respondentka 7 odpověděly, že si nejsou vědomy žádné jiné odborné pomoci nebo služby, která by měla být zavedena do ZSPOD. Respondentka 2 uvádí: „*Možná si vzpomenu později, nebo si na Vás vzpomenu až u konkrétního případu, teď mě však nic nenapadá.*“ Respondentka 1 vnímá, že není dostatečně v ZSPOD upravená konkrétní péče o osoby pečující a osoby v evidenci. Přivítala by, kdyby bylo možné proplácet pěstounům, kteří mají např. syndrom vyhoření, relaxační pobyty. Jak uvádí: „*Pěstounům lze sice proplatit respitní péči, ale pouze na pobyt dítěte, například na letním táboře. V této době by si měl pěstoun odpočinout. Někteří pěstouni však nemají dostatek financí, aby mohli někam odjet, zrelaxovat. Měla jsem pěstounku, u které byla ukázková pěstounská péče. Poté však měla partnerské*

a zdravotní potíže a hrozilo, že se pěstounka psychicky zhroutí. Chtěla od nás proplatit, alespoň na čtrnáct dní, relaxační pobyt, kde by si odpočinula a vše promyslela. Bohužel jsme jí nemohli vyhovět, byť bychom rádi, protože je to skutečně dobrá pěstounka.“ Respondentka 3 nevidí potřebu přijetí nějaké služby, nýbrž by přivítala možnost zakoupit ze SPVPP osobní automobil, což by vlastně přispělo i ke zlepšení služeb poskytovaných pěstounským rodinám. Jako důvod uvádí: „Nákup automobilu by nám usnadnilo organizaci a možnost navštěvovat pěstounské rodiny. Z příspěvku sice můžeme hradit cestovné, ale aut je nedostatek, zvláště když jedno auto musí být vždy k dispozici na úřadě, kdybychom museli vyjet k akutnímu případu.“

7.3.3 DC 2.3 Zjistit, jakým způsobem se pracovníci doprovázejících organizací vypořádávají se stanovováním cen v místě a čase obvyklých. (TO 7)

Pouze respondentka 7 uvedla, že jejich organizace má stanovenou vnitřní směrnici, která upravuje ceny v místě a čase obvyklé u poskytovaných služeb a pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem. Sama respondentka 7 však přiznává, že k vytvoření této směrnice je nasměrovala spíše skutečnost, že oni sami organizují vzdělávací semináře pro pěstouny i pro jiné doprovázející organizace. „Zda máme však nastavené ceny správně, tak aby to vyhovovalo kontrolnímu orgánu, je otázka.“, uvádí respondentka 7. Ostatní respondentky uvedly, že stanovování cen v místě a čase obvyklých je opravdu „tvrdý oříšek“, jelikož k tomu nemají žádné pokyny. Každá doprovázející organizace si tedy určuje ceny v místě a čase obvyklé podle svého uvážení. „No, jak postupujeme. Prostě volíme zlatou střední cestu. Tedy průměr. Nějak víme, jak se například pohybují ceny táborů, tudíž vezmeme nevyšší cenu a cenu nejnižší a průměrem stanovíme cenu v místě a čase obvyklou.“, uvádí respondentka 5.

7.3.4 DC 2.4 Zjistit, jaké ceny v místě a čase obvyklé zohledňují doprovázející organizace v případech, kdy je služba či pomoc poskytovaná organizací v jiném regionu. (TO 8)

V tomto se všechny respondentky opětovně shodly, že vždy zohledňují ceny, které jsou obvyklé pro jejich region. „*Bereme to tak, že služby proplácíme my, tudíž zohledňujeme místo naší organizace*“, podotýká respondentka 2.

7.4 Shrnutí druhého dílčího cíle

Z výpovědí respondentek lze vyvodit závěr, že využívání SPVPP je nastaveno tak, aby docházelo ke zkvalitnění pěstounské péče a zamezování jejímu selhávání. Tímto SPVPP splnil účel svého přijetí do právního řádu ČR. Lze tedy říci, že sociální reforma v oblasti profesionalizace pěstounské péče a přístupu ke službám pro pěstounské rodiny byla naplněna. Většina respondentek je zároveň vcelku spokojena se současným nastavením služeb a pomoci poskytovaných pěstounským rodinám a nevidí potřebu nastavení další služby či pomoci. Naopak nespokojeny jsou s malými pravomocemi ohledně možnosti využití SPVPP. Domnívají se, že sociální práci s pěstounskými rodinami nelze „škatulkovat“, neboť každá pěstounská rodina je specifická a čelí jiným problémům. Na základě posuzování a reflektování životní situace rodiny by měly mít tedy možnost zvolit odpovídající službu, která by je „nesvazovala“ danými kritérii. Zároveň si uvědomují, že danou zvolenou službu musejí poté obhájit. Z výzkumu je dále patrné, že respondentky by přivítaly lepší metodické uchopení ohledně některých výkladů čerpání SPVPP. Příkladem je zohledňování cen v místě a čase obvyklých, které si každá doprovázející organizace stanovuje různě podle svého uvážení.

7.5 Analýza a interpretace třetího dílčího cíle

Třetí dílčí cíl (DC 3) zní: **Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na institut dohod o výkonu pěstounské péče.**

7.5.1 DC 3.1 Zjistit, jak se doprovázející organizace v praxi vypořádávají se situacemi, kdy si osoba pečující nebo osoba v evidenci odmítá plnit si svoje povinnosti stanovené v ZSPOD. (TO 9)

Z rozhovorů s respondentkami vyplynulo, že v podstatě tuto situaci nelze řešit. Uvádějí, že největší problém v neplnění povinností pěstounů, stanovených v ZSPOD, je v oblasti vzdělávání. Respondentka 2, respondentka 4 a respondentka 6 mají zkušenosti i v odmítání pěstouna s udržováním a podporováním styku svěřeného dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména rodiči. K uvedenému respondentka 4 uvádí: *„Je těžké vysvětlit pěstounce, že prostě musí dítě poslat za svými rodiči, i když se z návštěvy vrátí rozhozené a ona pak musí vše napravovat. Po lidské stránce to v podstatě chápu.“* Jak respondentky uvádějí, největší problémy, ohledně styku nezletilých dětí se svými rodiči ze strany pěstounů, nastávají v případech, kdy jsou rodiče dítěte závislí na návykových látkách nebo nemají vytvořené podmínky na výchovu dítěte (např. bytové). Tito rodiče si často nejsou schopni přiznat, že mají nějaké problémy, tudíž i takto přistupují k pěstounům. Tedy jako k lidem, kteří jim sebrali děti z důvodu pobírání příspěvků od státu. V podstatě svoje děti navádějí proti pěstounům. *„A víte co, ty děti jim to věří. I když si s nimi prošly třeba i peklem, ale ta láska k vlastním rodičům je prostě veliká. Pěstouni jsou v tomhle bezmocní. Vlastně mají podporovat vztah s člověkem, který na ně hází špínu, a přitom se mu starají o jeho dítě.“*, vypovídá respondentka 6. S čím se však setkaly všechny respondentky, je neplnění povinného vzdělávání ze strany pěstounů, a to prarodičů svěřených dětí. *„Z důvodu svého věku již odmítají chodit na semináře, neboť jim to přijde zbytečné. Argumentují tím, že již vchovali svoje děti, tudíž nevidí důvody, proč by se to teď měli učit. Zároveň se dotazují, zda i vlastní rodiče musejí chodit do školy“*, uvádí respondentka 5. Jak respondentky

dále uvádějí i jejich snahu jim vysvětlit, že se nejedná o klasickou rodinu, ale o náhradní rodinu, která má svoje specifika, nepřijímají. Z těchto důvodů se všechny respondentky shodly na tom, že je v praxi téměř nemožné nějakým způsobem pěstouny za neplnění si svých povinností postihnout. Jak respondentka 3 uvádí: „*V zákoně je v tomto směru díra, a pokud nedojde k nápravě, jsme téměř bezmocní a nemůžeme nějakým způsobem zasáhnout.*“ Žádná z respondentek se v rámci praxe nesešla s tím, že by jejich doprovázející organizace z důvodu neplnění si povinností pěstouna vypověděla dohodu o výkonu pěstounské péče. „*Když je péče pěstouna o dítě v pořádku, nevidím důvod, proč bych měla nějakým způsobem zpochybňovat pěstounskou péči. Kdyby na konec došlo k jejímu ukončení, ublížila bych tím více dítěti než pěstounovi*“, uvádí respondentka 7. K možnému řešení uvádí respondentka 1: „*Pokud chtějí naši zákonodárci, aby měli pěstouni povinnosti a ty si plnili, musejí také do zákona vložit nějaké sankce. Myslím si, že peněžní pokuty by na pěstouny platily.*“ K tomu, aby byl tento nedostatek v ZSPOD upraven, se přiklonily všechny respondentky, neboť v případě kontrolní činnosti bude tato skutečnost vytykána doprovázejícím organizacím. „*Jsme vlastně v začarovaném kruhu, žádné prostředky jak pěstouny donutit nemáme, ale postih za to budeme mít my*“, uvádí respondentka 7.

7.5.2 DC 3.2 Zjistit, jaká je spolupráce s osobou pečující nebo osobou v evidenci a následné doprovázející organizace v případě podání výpovědi dohody o výkonu pěstounské péče.

Výpověď respondentky 2 je výstižná: „*Většinou s pěstouny katastrofální.*“ Takovou zkušenost z praxe mají i ostatní respondentky. Uvádějí, že ve většině případů podá pěstoun výpověď dohody o výkonu pěstounské péče z důvodu, že si najde jinou doprovázející organizaci, která mu zaručí lepší podmínky. Podáním výpovědi přestanou pěstouni s původní organizací komunikovat a spolupracovat, zřejmě to vnímají tak, že jim tímto smluvní vztah skončil. „*Oni si neuvědomují, že až do sepsání nové dohody jsou vázáni na naši organizaci. Nejenom, že potřebujeme znát datum sepsání nové dohody, abychom mohli k tomuto datu*

ukončit tu naši, ale zároveň bychom měli předat informace, například o absolvovaném vzdělávání, nové doprovázející organizaci. Jenže tu my většinou neznáme.“, uvádí respondentka 4. V praxi jsou tedy respondentky nuceny oslovit příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, který musí se sepsáním nové dohody o výkonu pěstounské péče souhlasit, tudíž je mu známa i nová doprovázející organizace. Respondentka 1 uvádí: *„Někdy je to opravdu detektivní práce. My musíme do 15 dnů nahlásit úřadu práce, že jsme dohodu o výkonu pěstounské péče ukončili. Když ji však ukončíme k jinému datu, většinou dřívějšímu, je to špatně, neboť pěstoun musí být po celou dobu chráněn dohodou. Tudíž je tu zase stejný problém, jako v předchozí otázce. Pěstoun si něco neplní a my budeme káráni, že nepostupujeme správně.*“ Kromě jednoho případu u respondentky 1 mají všechny respondentky dobrou zkušenost se spoluprací s jinými doprovázejícími organizacemi. Jak uvádí respondentka 6: *„Když se té doprovázející organizace dopátráme, tak s námi spolupracuje.*“ Zároveň však respondentky uvádějí, že jim dosud žádná z následných doprovázejících organizací sama neoznámila datum sepsání nové dohody o výkonu pěstounské péče a ani je nepožádala o předání informací. Samy v rámci praxe však takto také nepostupují, ale uznaly, že by to stálo za úvahu. Respondentka 6 k tomuto uvádí: *„Myslím si, že postupy ohledně předávání informací a klientů by měly být metodicky upraveny ze strany krajského úřadu, tak abychom postupovali všichni stejně. Víte, když to budete dělat a ostatní ne, tak vás to brzy přestane bavit.*“ Respondentka 1 uvedla, že má velmi negativní zkušenost se spoluprací s následnou doprovázející organizací: *„Pěstounka s námi nekomunikovala a doprovázející organizace taktéž ne, byť jsme ji oslovovali přes všechny dostupné kontakty. Příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností sice souhlas s uzavřením dohody vyslovil, ale datum uzavření nové dohody taktéž neznal, neboť mu nebyla dohoda zaslána. Situace byla o to horší, že se jednalo o organizaci se sídlem v Moravskoslezském kraji. Dohodu se nám povedlo ukončit až ve spolupráci s úřadem práce, který nám byl schopen a ochoten zjistit, kdy byla sepsána nová dohoda, a to ve spolupráci s Úřadem práce v Ostravě. Zákonnou lhůtu pro oznámení změn jsme však samozřejmě nedodrželi.*“

7.6 Shrnutí třetího dílčího cíle

Z rozhovorů s respondentkami vyplynulo, že v současné době nemají doprovázející organizace žádné zákonné prostředky, které by jim pomáhaly s dodržováním povinností osob pečujících a osob v evidenci, tudíž nejsou schopny se s těmito situacemi nějak vypořádat. Jednoznačně se shodly na tom, že by v tomto směru měla být provedena náprava. Jako nejlepší řešení vidí ve stanovení zákonných sankcí, což by vedlo k dodržování zákonných povinností, ale zároveň by si pěstouni začali více uvědomovat důležitost a účelnost těchto povinností pro výkon pěstounské péče. Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že by respondentky přivítaly, kdyby byly metodicky upraveny postupy ohledně spolupráce při ukončování dohod o výkonu pěstounské péče, a to v případech podání výpovědi ze strany osoby pečující nebo osoby v evidenci. Zkušenosti respondentek z praxe ukazují, že v těchto případech je spolupráce s pěstouny, na rozdíl od doprovázejících organizací, obtížná. I když negativní zkušenosti ohledně spolupráce se vyskytují i u doprovázejících organizací.

ZÁVĚR

Téma mé diplomové práce bylo *Význam státního příspěvku na výkon pěstounské péče pro náhradní rodinnou péči v Kraji Vysočina*. V úvodu jsem uvedla, z jakého důvodu jsem si zvolenou problematiku vybrala a jaké cíle jsem si pro svou práci stanovila. Pro mě samotnou bylo výzkumné šetření velmi přínosné, neboť jsem mohla poznat klady a zápory využívání SPVPP v praxi.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo **zjistit názory pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na neinvestiční transfer ze státního rozpočtu „státní příspěvek na výkon pěstounské péče“, který je upravený v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů**. K dosažení cíle jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou strategii a určila si tři pomocné podcíle:

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na metodické a právní ukotvení státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Zjistit, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na možnosti využití státního příspěvku na výkon pěstounské péče.

Zjistiti, jaký názor mají pracovníci doprovázejících organizací na institut dohod o výkonu pěstounské péče.

Výzkumným šetřením se podařilo dosáhnout stanovených dílčích cílů a tím i hlavního cíle.

Výzkumné šetření s respondentkami jsem vedla metodou polostrukturovaného rozhovoru. Důvody, které mě vedly k výběru kvalitativního přístupu a polostrukturovaného rozhovoru jsem popsala v metodické části v kapitole 6.

Podle mého názoru byla výzkumná strategie i použitá metoda dobře zvolená, neboť jsem měla možnost v průběhu rozhovoru s respondentkami reagovat na jejich odpovědi a zároveň jsem získala dostatečné množství informací ke zkoumané problematice. Zároveň se domnívám, že by bylo přínosnější získat praktické

poznatky ohledně využívání SPVPP i od pracovníků doprovázejících organizací z jiných krajů ČR, neboť mohou být odlišné od pracovníků v Kraji Vysočina.

Z výzkumného šetření jsem zjistila, že názor pracovníků doprovázejících organizací v Kraji Vysočina na SPVPP je kladný. Přijetí SPVPP vnímají jako přínos pro institut pěstounské péče. Podle názorů respondentek svůj účel, tedy zkvalitnění pěstounské péče a zamezení jejímu selhávání, splnil.

Se SPVPP jako celkem jsou respondentky spokojeny, nicméně vnímají určité nedostatky, ať už ve formě metodického a kontrolního vedení či jeho využívání, které by bylo přínosné změnit, aby jeho ukotvení v praxi bylo více sjednocené a uchopitelné. Z výzkumného šetření vyplynulo, že by pracovníce doprovázejících organizací uvítaly sjednocení metodické a kontrolní činnosti pod jeden úřad, ať už pod krajský úřad nebo ÚP ČR. Současné rozdělení těchto činností jim v praxi činí potíže a často se „ztrácejí“ v kompetencích, které jsou určitým orgánům přiděleny.

Z rozhovorů s respondentkami bylo dále zjištěno, že výše SPVPP je adekvátní vzhledem k potřebám pěstounských rodin a doprovázejících organizací. Patrný rozdíl byl však mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a organizacemi, které jsou k výkonu sociálně-právní ochrany pověřeny, a to v upotřebení částky SPVPP na daný kalendářní rok. Zatímco organizace pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí přidělené prostředky spotřebují, obecní úřady obce s rozšířenou působností je nespotřebují a převádějí si je do dalších let. Z rozhovorů s respondentkami z obecních úřadů obcí s rozšířenou působností bylo zároveň patrné dotčení, že se kvalita doprovázení pěstounských rodin posuzuje podle spotřebovaných prostředků ze SPVPP, nikoli podle odvedené práce a výsledků ohledně výkonu pěstounské péče. Jak jsem již v teoretické části diplomové práce uváděla, SPVPP nemusejí doprovázející organizace vyúčtovat a nespotřebované prostředky vracet zpět do státního rozpočtu. Domnívám se, že přeměnou SPVPP z neinvestičního transferu na dotaci, by přineslo zamezení nevole mezi doprovázejícími organizacemi a zpřehlednění čerpání peněz ze státního rozpočtu.

V Kraji Vysočina dosud žádná z respondentek nemá zkušenosti, že by docházelo k zneužívání SPVPP v ustanovení ZSPOD, podle kterého nemusejí doprovázející

organizace vracet poměrnou část SPVPP, pokud dohoda o výkonu pěstounské trvala déle než 6 měsíců v kalendářním roce. Nicméně některé respondentky nezastíraly, že již o zneužívání tohoto ustanovení vědí, a to od samotných pěstounů.

Tím, že je SPVPP poskytován na úhradu nákladů spojených s poskytováním práv a povinností osob pečujících a osob v evidenci, bylo další výzkumné šetření zaměřeno tímto směrem. Respondentky neměly žádné výhrady k okruhu poskytovaných služeb a pomoci, avšak vidí nedostatek v přílišné svázanosti a vymezenosti jejich využití. Jak respondentky uvádějí, sociální práce s pěstounskými rodinami se nedá zobecňovat, tudíž by měla být dána větší pravomoc sociálním pracovnícům či pracovníkům, aby určili, jaké služby, jakým způsobem a komu budou poskytovány. Současné nastavení je velmi striktní, což je u pěstounských rodin velmi nevhodně zvolené, neboť každá pěstounská rodina je specifická a potřebuje individuální přístup.

Výzkumné šetření nadále poukázalo, že doprovázející organizace si často neumějí poradit s výklady, které jsou stanoveny v metodických směrnicích MPSV. Příkladem je stanovování cen v místě a čase obvyklých, kdy respondentky uvedly, že každá organizace postupuje v podstatě rozdílně. Domnívám se, že tyto situace by měly být ze strany MPSV ošetřeny, a to z důvodu jednotného přístupu doprovázejících organizací ke všem pěstounským rodinám.

Třetí podcíl výzkumného šetření odkryl nedostatky v institutu dohod o výkonu pěstounské péče, na jejichž základě je vyplácen SPVPP. V dohodách o výkonu pěstounské péče jsou stanoveny práva a povinnosti pěstounů. V případě nedodržení těchto povinností ze strany pěstounů, nemají doprovázející organizace žádné prostředky, které by jim pomáhaly předejít těmto situacím. Z výzkumného šetření vyplynulo, že jsou doprovázející organizace postaveny před úkol, který nemohou v podstatě s nespolupracujícím pěstounem splnit a ještě je následující sankce „uvalena“ pouze na ně. Výzkumné šetření tedy potvrdilo, že by tato situace měla být ze strany zákonodárců řešena.

Další požadavek respondentek, vyplývající z výzkumného šetření, je stanovení metodického postupu ohledně spolupráce pěstounů a doprovázejících organizací

v případech, kdy pěstoun podá výpověď dohody o výkonu pěstounské péče. V současné době se doprovázející organizace potýkají s nezájmem spolupráce ze strany pěstounů, někdy i doprovázejících organizací.

Na základě poznatků z výzkumného šetření bych doporučovala, aby se při novelizaci ZSPOD ohledně SPVPP zohledňovaly názory pracovníků doprovázejících organizací. Tím, že naši zákonodárci vyslyší názory pracovníků z praxe, mohou eliminovat nedostatky současné právní úpravy SPVPP a naopak, zavést do právního řádu ustanovení, která budou vyhovující pro praxi doprovázejících organizací.

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1 Přehled transformace dílčích cílů do tazatelských otázek.....str. 66 - 67

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Amalthea. Podpora dítěte v pěstounské péči. Podpora pěstounů. In: Kolektiv autorů. *Pěstounství je profese*. Praha: MPSV ČR, 2015. s. 16. ISBN 978-80-7421-115-7.
- Archerová, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 119 s. ISBN 80-7178-578-4.
- Barket, Gary. *Použití kvalitativních výzkumných metod při postupech rychlého posuzování zneužívání drog ve společnosti*. 1 vyd. Boskovice: Albert, 1999. 64 s. ISBN 80-85834-78-2.
- Cairns, Kate. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0370-4.
- Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- Jeníčková, Natálie; Máliková, Jaroslava. *Provázení rodiny, jako dlouhodobý proces*. 1. vyd. Říčany: Rozum a Cit, 2012, 45 s. ISBN neuvedeno.
- Langmeier, Josef; Matějček, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.
- Křístek, Adam. *Právní komparativní studie: Zásahy veřejné moci do rodičovských práv a jejich dopad na rodinný život*. Vyd. Praha: Poradna pro občanství, 2006. 14 s. ISBN neuvedeno.
- Matějček, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1 vyd. Praha: Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.
- Matějček, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1 vyd. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

- Matějček, Zdeněk; Koluchová, Jarmila; Bubleová, Věduna; Kovařík, Jiří; Benešová, Lucie. *Osvojení a pěstounská péče*. 1 vyd. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-637-3.
- Matějček, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portal, 1999, 183 s. ISBN 80-717-8304-8.
- Matoušek, Oldřich; Pazlarová, Hana a kol. *Podpora rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 176 s. ISBN 978-82-262-0697-2.
- Matoušek, Oldřich; Pazlarová, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 1 vyd. Praha: Portál, 2010. 183 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
- Motejl, Otakar.; Černá, Iva.; Panovská, Klára. *Rodina a dítě*. Praha: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, 215 s. ISBN neuvedeno.
- Možný, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Slon, 2016. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
- Nesnídal, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* Vydání neuvedeno. Český Těšín: Poradce, 2012. 320 s. ISBN: 978-80-7365-336-1.
- Strauss, Anselm; Corbinová, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a metody zakotvení teorie*. 1. vyd. Brno: Sdružení podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- Zezulová, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 200 s. ISBN 978-80-262-0065-9.
- Vrtbovská, Petra. *Kuchařka od Natamy. Příběhy z praxe a metodické listy pro moderní práci v oboru náhradní rodinné péče*. Praha: NATAMA, 2011, s. 73. ISBN neuvedeno.

Legislativní zdroje

- Česko. Zákon č. 1 ze dne 16. 12. 1992, Ústava České republiky. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 1993, částka 1 [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.
- Česko. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992, Listina základních práv a svobod. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 1993, částka 1 [cit. 23. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>.
- Mezinárodní smlouva. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104 ze dne 6. 2. 1991, Úmluva o právech dítěte. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 1991, částka 22 [cit. 23. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>.
- Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. 2. 2012, občanský zákoník. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2012, částka 33 [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.
- Česko. Zákon č. 359 ze dne 9. 12. 1999, o sociálně-právní ochraně dětí. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 1999, částka 111 [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>.
- Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. 6. 2004, správní řád. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2004, částka 174 [cit. 15. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500>.
- Česko. Zákon č. 292 ze dne 12. 9. 2013, o zvláštních řízeních soudních. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2013, částka 112 [cit. 20. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>.
- Česko. Zákon č. 99 ze dne 4. 12. 1963, občanský soudní řád. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 1963, částka 56 [cit. 20. 11. 2018]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>.

- Česko. Zákon č. 128 ze dne 12. 4. 2000, o obcích (obecní zřízení). *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2000, částka 38 [cit. 15. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>.
- Česko. Zákon č. 401 ze dne 5. 9. 2012, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2012, částka 147, část šestá [cit. 15. 11. 2018]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/2012-401/zneni-20151001cast6>.
- Česko. Zákon č. 109 ze dne 5. 2. 2002, Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2002, částka 48 [cit. 15. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>.
- Česko. Vyhláška č. 473 ze dne 17. 12. 2012, o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. *Sbírka zákonů ČR* [online]. 2012, částka 177 [cit. 23. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-473/zneni-20130101>.

Internetové zdroje

- Analýzy v oblasti náhradní rodinné péče. „*Analýza fungování institutu dohod o výkonu pěstounské péče v ČR*“ [online]. Vyd. SocioFactor s.r.o., 2015. 151 s. [cit. 19. 11. 2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/21394/Analyza_vykon_PP.pdf.
- British Association for Adoption and Fostering [online]. *All about fostering*. [cit. 30. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.baaf.org.uk/info/fostering>.

- British Association for Adoption & Fostering [online]. *British Association Adoption & Fostering*, London [cit. 28. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.baaf.org.uk/info/fostering>.
- Bubleová, Věduna; Vránová, Lucie; Vávrová, Alena; Frantíková, Jana. *Základní informace o náhradní rodinné péči* [online]. Vyd. Praha, Středisko náhradní rodinné péče. 2011. 104 s. [cit. 15. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/nrp-zakladni-informace-o-nahradni-rodinne-peci.pdf>.
- Core Assets Fostering [online]. *Different Type of Foster Care Placements* [cit. 25. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.coreassets.com/fostering/what-is-fostering/independent-fostering-agencies/fostering-placements/>.
- Čí je dítě. *Individuální plán ochrany dítěte* [online]. Projekt Čí je dítě. [cit. 12. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/individualni-plan-ochrany-dite.html&comment=88>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, sociálně-právní ochrana dětí. „Co znamená, když se řekne sociálně-právní ochrana dětí?“ [online]. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany dětí. [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, sociálně-právní ochrana dětí. „Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR“ [online]. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany dětí. [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. „O MPSV“ [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. [cit. 26. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/65>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor rodiny a ochrany práv a dětí. *Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním*

rozhodnutím upravující práva povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění [online]. Metodický pokyn, 15. 5. 2013. 16 s. [cit. 2. 12. 2018]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15306/informace_dohody.pdf.

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí.** *Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případových konferencích* [online]. Metodický pokyn [cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Methodika_pripadove_konference.pdf.
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor ochrany práv a dětí.** *Kontrola čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Instrukce náměstkyně pro ochranu práv dětí a sociálního začleňování č. 14/2014, 27. 8. 2014, 10 s. [cit. 22. 12. 2018]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/file/clanky/19830/Ins_14_2014.pdf.
- **Ministerstvo vnitra.** „*Působnost ministerstva*“ [online]. Ministerstvo vnitra. [cit. 5. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-pusobnost-ministerstva.aspx>.
- **Nadační fond JŠT.** *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online]. Praha, 2014. 17 s. [cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.docplayer.cz/1060494-/Pravni-a-financni-aspekty-doprovazeni-pestounskych-rodin.html>.
- **Ptáček, Radek; Kuželová, Hana; Čeledová, Libuše.** *Vývoj dětí v náhradních formách péče* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. 56 s. ISBN 978-80-7421-040-2 [cit. 12. 12. 2018]. Dostupné z: http://www.vzd.bibleonline.cz/sites/default/files/Vyvoj_deti_v_nahradni_peci.pdf.

- The Fostering Network Type. [online] *Type sof fostering*. [cit. 12. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.fostering.net/could-you-foster/what-is-fostering/types-offostering#.UW0iekrGiSo>. 22.
- Youth Crime briefing [online]. *Remand Fostering*. 2004 [cit.12. 12. 2018]. Dostupné z: http://www.baaf.org.uk/webfm_send/2417.
- Wikipedie. *Sanace rodiny* [online]. Wikipedie [cit. 2. 12. 2018]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sanace_rodiny.
- Wikipedie. *Teorie citové vazby* [online]. Wikipedie, attachment [cit. 2. 12. 2018]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Teorie_citov%C3%A9_vazby.
- Winkler, J. *Organizace implementačního procesu* [online]. Vyd. Masarykova univerzita Brno, 2014. 271 s. ISBN 978-80-210-7823-9 [cit. 5.5.2018]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/.../Organizace_implementacniho_procesu_Winkler-e-kniha.pdf.